

WÓJT GMINY ŁOMŻA

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZA- GOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY ŁOMŻA

CZEŚĆ II - KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY

- UCHWALONE UCHWAŁĄ NR IV/18/02 RADY GMINY ŁOMŻA Z
DNIA 30 GRUDNIA 2002 R.
*Opracował: Łomżyński Zespół Projektowo - Inwestycyjny pod kierunkiem mgr
inż. arch. Alicji Mieszkowskiej*
- Zmiany:
 - 1) UCHWALONA UCHWAŁĄ NR V/17/11 RADY GMINY ŁOMŻA Z
DNIA 31 STYCZNIA 2011 R.
*Opracował:
zespół projektowy pod kierunkiem mgr inż. arch. Alicji Mieszkowskiej*
 - 2) UCHWALONA UCHWAŁĄ NR XVIII/101/12 RADY GMINY ŁOMŻA Z
DNIA 16 MAJA 2012 R.
*Opracował:
zespół projektowy pod kierunkiem mgr inż. arch. Wiktora Panfiluka*
 - 3) UCHWALONA UCHWAŁĄ NR XXII/114/12 RADY GMINY ŁOMŻA
Z DNIA 10 WRZEŚNIA 2012 R.
*Opracował:
zespół projektowy pod kierunkiem: mgr inż. arch. Alicji Mieszkowskiej*
 - 4) UCHWALONA UCHWAŁĄ NR XXIX/154/13 RADY GMINY ŁOMŻA
Z DNIA 27 MARCA 2013 R.
*Opracował:
zespół projektowy pod kierunkiem: mgr inż. arch. Wiktora Panfiluka
Zmiany w tekście studium naniesiono kolorem zielonym*
 - 4) UCHWALONA UCHWAŁĄ XXVIII/176/17 RADY GMINY ŁOMŻA
Z DNIA 30 MARCA 2017 R.
*Opracował:
zespół projektowy pod kierunkiem: mgr inż. Alicji Pejta-Jaworskiej
Zmiany w tekście studium naniesiono kolorem czerwonym*

WÓJT GMINY ŁOMŻA

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY ŁOMŻA

CZĘŚĆ II - KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY - tekst jednolity

ZAŁĄCZNIK Nr 3

DO UCHWAŁY
NR
RADY GMINY ŁOMŻA
Z DNIA

Opracował:

zespół projektowy: inż. Marcelin Przesław
 mgr Grażyna Paluszkiewicz

Zmiany naniesiono kolorem niebieskim

ŁOMŻA, 2019 R.

Spis treści

WPROWADZENIE	6
1. PODSTAWOWE CZYNNIKI ROZWOJU	8
1.1. Mierniki rozwoju gminy.....	8
1.2. Uwarunkowania wspierające rozwój gminy	9
1.3. Uwarunkowania hamujące rozwój gminy	9
1.4. Podstawowe problemy do rozwiązania	10
2. CELE ROZWOJU	10
2.1. Cel nadrzędny - strategiczny	11
2.2. Cele szczegółowe	11
2.2.1. Ekologiczne cele rozwoju	11
2.2.2. Społeczne cele rozwoju.....	11
2.2.3. Gospodarcze cele rozwoju	11
2.2.4. Cele rozwoju komunikacji	12
2.2.5. Cele rozwoju infrastruktury technicznej	12
3. KIERUNKI I ZASADY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.....	13
3.1. Struktura funkcjonalno – przestrzenna	13
3.2. Kierunki rozwoju osadnictwa.....	14
3.2.1. Tendencje demograficzne	14
3.2.2. System osadniczy	14
3.3. Kierunki ochrony przestrzeni przyrodniczej.....	15
3.3.1. Szczególne formy ochrony przyrody	15
3.3.2. Sieć dolin pozostałych cieków wodnych.....	17
3.3.3. Lasy	18
3.3.4. Zieleń urządzona	18
3.3.5. Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych	19
3.3.6. Ochrona powietrza atmosferycznego	19
3.3.7. Ochrona ludzi i środowiska przed hałasem i wibracjami.....	19
3.3.8. Ochrona ludzi i środowiska przed polem elektromagnetycznym szkodliwym elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym	20
3.3.9. Ochrona powierzchni ziemi	20
3.4. Kierunki ochrony przestrzeni kulturowej.....	21
3.4.1. Tereny i obiekty dóbr kultury podległe ochronie prawnej	21
3.4.2. Kierunki i zasady ochrony konserwatorskiej	23
3.5. Kierunki i zasady rozwoju obszarów zabudowanych i przeznaczonych pod zabudowę.....	25
3.6. Kierunki rozwoju infrastruktury społecznej	27
3.6.1. Edukacja.....	27
3.6.2. Ochrona zdrowia	28
3.6.3. Opieka socjalna	28
3.6.4. Usługi kultury.....	29
3.6.5. Sport, rekreacja, wypoczynek	29
3.6.6. Mieszkalnictwo	29
3.7. Kierunki rozwoju sfery gospodarczej.....	30
3.7.1. Rolnicza przestrzeń produkcyjna	30
3.7.2. Leśnictwo	31
3.7.3. Działalność produkcyjno-usługowa	31
3.7.4. Turystyka.....	32

3.8. Kierunki rozwoju komunikacji	32
3.8.1. Sieć drogowa.....	32
3.8.2. Komunikacja kolejowa.....	36
3.8.3. Transport ciężki i tranzyt.....	36
3.8.4. Ścieżki rowerowe rekreacyjne	36
3.9. Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej.....	36
3.9.1. Zaopatrzenie w wodę	36
3.9.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków	37
3.9.3. Zaopatrzenie w gaz.....	37
3.9.4. Zaopatrzenie w ciepło	38
3.9.5. Zaopatrzenie w energię elektryczną	38
3.9.6. Gospodarka odpadami.....	39
3.9.7. Telekomunikacja	39
3.10. Ochrona przeciwpożarowa i obrona cywilna.....	40
3.11. Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu filar ochronny	40
3.12. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji	41
4. KIERUNKI POLITYKI PLANISTYCZNEJ	42
4.1. Obszary, dla których sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe	42
4.1. Obszary, dla których obowiązek sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wynika z przepisów szczególnych.....	42
4.2. Obszary, dla których sporządzenie planu miejscowego może być obowiązkowe ze względu na istniejące uwarunkowania	43
5. ZADANIA DLA REALIZACJI CELÓW PUBLICZNYCH	45
5.1. Polityka przestrzenna państwa i samorządu województwa.....	45
5.2. Zadania i programy.....	45
5.3. Zasady współpracy z obszarami sąsiednimi.....	46
6. UZASADNIENIE ROZWIĄZAŃ PRZYJĘTYCH W ZMIANIE STUDIUM	47
7. SYNTEZA USTAŁEŃ PROJEKTU ZMIANY STUDIUM	47
8. MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE	47

WPROWADZENIE

Podstawę prawną opracowania „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Łomża” będącego opracowaniem planistycznym dotyczącym całego obszaru administracyjnego gminy stanowią:

ustawa z dnia 7 lipca 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 1999 r. Nr 15, poz. 139 i Nr 41, poz. 412, Nr 111, poz. 1279; Dz.U. z 2000 roku, Nr 12, poz. 136 i Nr 100, poz. 1085, Nr 115, poz. 1229, Nr 154, poz. 1804, Dz.U. z 2002 r. Nr 25, poz. 253, Nr 113, poz. 984, Nr 130, poz. 1112),

uchwała Nr XXXIV/183/2002 Rady Gminy Łomża z dnia 29 maja 2002 roku w sprawie zmiany uchwały o przystąpieniu do sporządzenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Łomża.

Zakres merytoryczny studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy obejmuje uwarunkowania, cele i kierunki polityki przestrzennej zgodnie z art. 6 ustawy.

W związku ze zmianą polityki przestrzennej gminy odnośnie terenów położonych w miejscowościach Boguszyce, Konarzyce, Kisiółki, Stare Modzele, Nowe Kupiski, Podgórze, Bacze Suche, Grzymały Szczepankowskie, na których udokumentowano złoża kopalin, Rada Gminy Łomża podjęła Uchwałę Nr XXXVIII/212/13 z dnia 30 grudnia 2013 r. oraz Uchwałę Nr VII/60/19 Rady Gminy Łomża z dnia 30 maja 2019 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia „Zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Łomża” określając jako zakres zmian wprowadzenie obszarów udokumentowanych złóż kopalin. Powyższa sytuacja ma związek ze zmianą przepisów odrębnych - ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. Prawo geologiczne i górnicze, której przepisy wymagają ujawnienia w Studium obszarów udokumentowanych złóż kopalin posiadających zatwierdzoną dokumentację geologiczną. Także wydobywanie kopalin ze złóż jest możliwe jeśli nie naruszy sposobu wykorzystania nieruchomości ustalonego w Studium. Koncesja na wydobycie kopalin wymaga uzgodnienia z Wójtem na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, a w przypadku jego braku na podstawie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

W studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające z:

dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu,
występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów szczególnych,
stanu funkcjonowania środowiska przyrodniczego i kulturowego, w tym stanu rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
prawa własności gruntów,
jakości życia mieszkańców,
zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych,
występowania udokumentowanych złóż kopalin.

W studium określa się w szczególności:

- obszary objęte lub wskazane do objęcia ochroną na podstawie przepisów szczególnych,
- lokalne wartości zasobów środowiska przyrodniczego i zagrożenia środowiskowe,
- obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym wyłączone z zabudowy,
- obszary zabudowane ze wskazaniem, w miarę potrzeb, terenów wymagających przekształceń lub rehabilitacji,
- obszary, które mogą być przeznaczone pod zabudowę, ze wskazaniem, w miarę potrzeb obszarów przewidzianych do zorganizowanej działalności inwestycyjnej,
- obszary, które mogą być przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową wynikającą z potrzeby zaspakajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej,
- kierunki rozwoju komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym obszary na których będą stosowane indywidualne i grupowe systemy oczyszczania ścieków, a także tereny niezbędne do wytyczania ścieżek rowerowych,
- *strefy dopuszczenia lokalizacji elektrowni wiatrowych,¹*
- obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny,

¹ Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łomża uchwalona uchwałą nr XXII/114/12 Rady Gminy Łomża z dnia 10 września 2012 r.

- obszary, dla których sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe na podstawie przepisów szczególnych lub ze względu na istniejące uwarunkowania,
- obszary przewidywane do realizacji zadań i programów wynikających ze strategii rozwoju województwa zawarte w planie zagospodarowania przestrzennego województwa.

Opracowanie ma na celu zapewnienie prawidłowej realizacji struktury funkcjonalno - przestrzennej i zobowiązuje organy samorządowe w ich działalności (stanowiąc podstawę do podejmowania uchwał intencyjnych dotyczących planów miejscowych, realizacji zadań własnych z zakresu planowania przestrzennego, gospodarki gruntami, itd.).

Opracowanie składa się z dwóch części:

CZĘŚĆ I - Uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne gminy (diagnoza stanu istniejącego)

CZĘŚĆ II - Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy - część uchwalana.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego zbudowano na podstawie analizy uwarunkowań rozwoju zawartych w części I opracowania. Niniejsze studium stanowi podstawę długookresowej polityki przestrzennej i jako jedyny ustawowo dokument planistyczny dotyczy obszaru całej gminy.

CZĘŚĆ II zawiera:

Część tekstową „Kierunki zagospodarowania przestrzennego” - załącznik nr 4 **3**

Część graficzną „Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy Łomża”
w skali 1:25 000 - załącznik nr 2 **4**

1. PODSTAWOWE CZYNNIKI ROZWOJU

1.1. Mierniki rozwoju gminy

Zawarte w opracowaniu mierniki obrazują, gdzie plasuje się gmina Łomża na tle powiatu i województwa podlaskiego. Prezentowane mierniki zostały opracowane na podstawie materiałów GUS.

LP	Wyszczególnienie	Jednostka miary	gmina Łomża	powiat łomżyński	woje- wództwo podlaskie
1.	Gęstość zaludnienia	osób/km ²	44	36	26
2.	Ruch naturalny ludności	małżeństwa/1000 ludności	6,7	5,6	5,5
		urodzenia/1000 ludności	14,4	13,2	10,9
		przyrost naturalny/1000 ludności	3,4	1,9	-1,5
3.	Zasoby mieszkaniowe	liczba osób w 1 mieszkaniu	3,82	3,74	3,33
		liczba osób na izbę	0,94	0,97	0,88
		pow. użytkowa 1 mieszkania (m ²)	83,0	79,1	75,5
		pow. użytkowa na 1 osobę w m ²	21,7	24,4	22,7
4.	Szkoły podstawowe	liczba uczniów na pomieszcz. do nauczania	11,2	12,4	11,2
		liczba uczniów na szkołę	87	90	86,2
		liczba uczniów na 1 nauczyciela	11	11,7	11,3
5.	Gospodarka	podmioty gospodarki na 1000 ludności	45,4	44,9	70,2
6.	Rynek pracy	pracujący w gosp. narod. na 1000 ludności	63,6	59,1	59,2
		bezrobotni na 1000 ludności	83,2	71,5	58,1
7.	Struktura użytków gruntu wych	% użytki rolne,	76,7	72,4	59,5
		w tym: grunty orne, sady	70,0	72,0	66,6
		łąki trwałe	18,9	12,7	20,4
		pastwiska trwałe	11,1	15,3	13,0
		las i grunty zadrzewione	17,2	22,1	29,5
		pozostałe	6,1	5,5	11,0
8.	Klasyfikacja gleb użytków rolnych	%			
		klasa III	3,4	4,6	6,6
		klasa IV	40,7	37,5	45,0
		klasa V	38,3	32,9	29,6
		klasa VI i VI	17,6	25,0	18,8
9.	Wskaźnik waloryzacji rol- niczej przestrzeni produk- cyjnej	punkty			
		ogólny	52,5	52,1	55,0
		jakość i przydatność gleb	38,3	37,8	41,0
		agroklimat	7,8	8,0	7,5
		rzeźba terenu	4,0	3,8	3,7
10.	Stopień zaspokojenia po- trzeb melioracyjnych	warunki wodne	2,4	2,5	2,8
		%			
		użytki rolne	64,6	43,8	59,4
		grunty orne	60,7	44,2	56,4
11.	Struktura obszarowa indy- widualnych gospodarstw rolnych	użytki zielone	65,4	43,5	62,9
		%			
		1-2 ha	17,9	4,7	8,8
		2-5 ha	17,0	14,0	16,1
		5-10 ha	31,7	32,0	29,5
		10-15 ha	18,8	25,8	23,6
12.	Ludność zamieszkała w gospodarstwach rolnych wg wieku	powyżej 15 ha	14,6	23,5	22,0
		%			
		przedprodukcyjnym	30,7	29,5	26,6
		produkcyjnym	54,5	52,4	53,1
		poprodukcyjnym	14,8	18,1	20,3

		nieprodukcyjnym/100 osób w wieku produkcyjnym	83,5	90,7	88,3
13.	Stopień zwodociągowania	% - ilość wsi objęta siecią wodociągową	100	60,0	71,0
14.	Stopień skanalizowania	% - ilość wsi objęta siecią kanalizacyjną	5	1,5	3,1
15.	Stopień gazyfikacji	% - ilość wsi objęta siecią gazową	2,5	0,4	2,9

* wszystkie dane dotyczą obszarów wiejskich

1.2. Uwarunkowania wspierające rozwój gminy

Do czynników wspierających rozwój gminy można zaliczyć:

- położenie w obszarze „Zielonych Płuc Polski” stwarzające możliwość ekologicznej promocji gminy,
- położenie północnej części obszaru gminy w zasięgu krajowej sieci ekologicznej ECONET PL oraz Obszarze Chronionego Krajobrazu Równiny Kurpiowskiej i Doliny Dolnej Narwi, co świadczy o dużym przyrodniczym potencjale obszaru gminy,
- położenie gminy przy szlaku turystyki samochodowej relacji Warszawa - Mazury i Pojezierze Suwalsko-Augustowskie oraz wzdłuż wodnego szlaku turystycznego wiodącego na Pojezierze Augustowskie - (rzeka Narew),
- korzystne warunki dla rozwoju różnych form turystyki, wypoczynku i rekreacji, szczególnie na obszarze Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi oraz w jego sąsiedztwie,
- znaczna poprawa stanu sanitarnego wód Narwi w wyniku sukcesywnego rozwiązywania gospodarki ściekowej na obszarach położonych powyżej gminy Łomża,
- malowniczość krajobrazu, wynikająca z ukształtowania i pokrycia terenu, z licznymi punktami widokowymi,
- walory wędkarskie rzek Narwi,
- bardzo dobrze rozwinięta sieć wodociągowa obejmująca 40 wsi na terenie gminy przy istniejących ujęciach oraz stacjach wodociągowych, które pokrywają potrzeby perspektywiczne zapotrzebowania wody,
- istniejąca sieć kanalizacji sanitarnej we wsi Stare Kupiski z odprowadzeniem ścieków do miejskiej sieci kanalizacji sanitarnej w Łomży,
- istniejąca sieć kanalizacji sanitarnej z oczyszczalnią ścieków we wsi Mikołajki,
- opracowana dokumentacja techniczna na sieć kanalizacji sanitarnej we wsiach: Bożenica i Nowe Kupiski,
- istniejący na terenie gminy system gazociągów wysokiego ciśnienia oraz stacja redukcyjno-pomiarowa I stopnia,
- zaopatrzona w gaz przewodowy wieś Stara Łomża Przy Szosie oraz częściowo Stara Łomża Nad Rzeką,
- duży udział użytków rolnych w strukturze użytków gruntowych,
- korzystne warunki do dalszego rozwoju produkcji zwierzęcej, w szczególności bydła mlecznego oraz trzody chlewnej,
- duży udział kompleksów pszennych i żytnich dobrych w gruntach ornych predysponowanych do produkcji roślinnej o wysokiej wydajności, w szczególności roślin przemysłowych oraz paszowych dla produkcji zwierzęcej,
- duży udział gruntów stanowiących własność indywidualną a także korzystna struktura wieku właścicieli tych gospodarstw dająca możliwość dalszego rozwoju produkcji specjalistycznej, wysokotowarowej,
- korzystne proporcje gruntów ornych do użytków zielonych w gospodarstwach rolnych,
- wysoki poziom środowiska naturalnego daje szansę na rozwój rolnictwa ekologicznego,
- wysokie walory krajobrazowe gminy stwarzają szansę dalszego rozwoju agroturystyki,
- **zasoby złóż kopalin pospolitych (głównie piaski i żwiry, miejscowo mułki gliny) stwarzające możliwość rozwoju gospodarczego w oparciu o ich wydobycie i przetwarzanie.**

1.3. Uwarunkowania hamujące rozwój gminy

Do czynników hamujących można zaliczyć:

- ograniczenia rozwoju przestrzennego i funkcji osadniczej wynikające z potrzeby ochrony:
 - rolniczej przestrzeni produkcyjnej (występowanie gleb chronionych),

- najbardziej cennych ekosystemów wodno-łukowych w dolinach cieków wodnych i innych obniżeniach terenowych,
- złóż surowców,
- ograniczenia w zagospodarowaniu:
 - w strefie ochronnej ujęcia wody,
 - korytarzy infrastruktury technicznej oraz stref ochronnych linii elektroenergetycznych 15 kV,
- występowanie zagrożeń powodziowych na części obszarów atrakcyjnych turystycznie,
- brak systemowego rozwiązania zbiórki, selekcji i transportu odpadów stałych,
- przebieg ruchu tranzytowego przez tereny zabudowy wsi,
- brak rozwiązywanej gospodarki ściekowej w znacznej części gminy,
- ujęcia i stacje wodociągowe wymagające modernizacji lub rozbudowy,
- niski wskaźnik zmeliorowania użytków zielonych przy stosunkowo dużej ich powierzchni nie w pełni wykorzystywanej do produkcji pasz,
- brak dostatecznie rozwiniętej bazy przetwórczej,
- trudności ze zbyt niskimi cenami produktów rolnych po korzystnych cenach,
- niewystarczający poziom szkoleń rolniczych dotyczących prowadzenia gospodarstw rolnych nowoczesnymi metodami i ich opłacalnością,
- zbyt mała średnia powierzchnia gospodarstw rolnych oraz niezbyt korzystna struktura agroland gospodarstw.

1.4. Podstawowe problemy do rozwiązania

Bezrobocie stanowi jedną z najważniejszych barier rozwoju i najgroźniejszych zjawisk w gospodarce gminy. W kategoriach społecznych bezrobocie niesie za sobą zagrożenia socjalne w postaci zjawisk patologicznych i kryminogennych.

Niski poziom wykształcenia rolników, brak stabilnej, opłacalnej produkcji rolnej ograniczają ich aktywność zawodową i społeczną oraz podejmowanie inicjatyw gospodarczych. Brak pozarolniczych miejsc pracy na wsi przy pogarszających się warunkach społeczno - gospodarczych w kraju, potęguje proces narastania bezrobocia rejestrowanego i utajonego. Dążenie do łagodzenia skutków bezrobocia poprzez stwarzanie szans na zagospodarowanie zasobów ludzkich w wyniku przekwalifikowania, stymulowania rozwoju małych firm, jak również, wsparcie finansowe będzie jednym z najważniejszych działań na rzecz rozwoju gminy.

Podstawowym **problemem w zakresie systemu komunikacji** gminy jest eliminacja konfliktów między ruchem tranzytowym i turystycznym, a lokalnym gminy oraz dostosowanie parametrów systemu (standardy, nośności konstrukcji jezdni, stopień bezpieczeństwa itp.) do potrzeb gospodarczych gminy. Istotnym zagadnieniem (w okresie kierunkowym) jest realizacja obejścia Łomży i izolacja ruchu na drodze wojewódzkiej od ruchów rolniczych i pieszych w obszarach wsi.

2. CELE ROZWOJU

Cele rozwoju gminy jak i kierunki rozwoju zagospodarowania przestrzennego sformułowane zostały w wyniku wszechstronnej analizy uwarunkowań przedstawionych w pierwszej części opracowania "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Łomża - Diagnoza".

Biorąc za podstawę rozpoznane w trybie sporządzania studium uwarunkowania rozwoju wynikające z:

- dotychczasowego zagospodarowania i uzbrojenia obszaru gminy,
 - dotychczasowego przeznaczenia terenów i wniosków w sprawie zmiany przeznaczenia,
 - występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów szczególnych,
 - stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego i kulturowego,
 - stanu rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
 - prawa własności gruntów,
 - jakości życia mieszkańców,
 - zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych,
- określono cel nadrzędny i cele szczegółowe w podziale na grupy problemowe: przyrodnicze,

społeczne, gospodarcze, komunikacyjne i infrastrukturalne.

2.1. Cel nadrzędny - strategiczny

Głównym celem rozwoju zagospodarowania przestrzennego gminy Łomża jest:

Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez proekologiczny (zrównoważony) rozwój gminy, przy racjonalnym wykorzystaniu walorów przyrodniczych i gospodarczych środowiska, istniejącego majątku trwałego, potencjału infrastrukturalnego i produkcyjnego, w tym walorów rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

2.2. Cele szczegółowe

Rozwinięciem celu nadrzędnego będzie tworzenie warunków do realizacji następujących grup szczegółowych celów rozwoju:

2.2.1. Ekologiczne cele rozwoju

- Kształtowanie przyrodniczej struktury przestrzennej gminy poprzez:
 - zachowanie systemu naturalnych powiązań przyrodniczych obejmujących aktywne biologicznie ekosystemy łąkowe, bagienne, wodne i leśne, które mają zasadniczy wpływ na utrzymanie równowagi biologicznej w całym środowisku przyrodniczym gminy i jej sąsiedztwa, w tym projektowanych głównych korytarzy ekologicznych: Przełomowa Dolina Narwi – Puszcza Biała (GKPN-3A) i Przełomowa Dolina Narwi (KPN-7),
- podniesienie kategorii ochrony najcenniejszych przyrodniczo fragmentów obszaru Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi,
- racjonalne wykorzystanie przyrodniczych walorów w gospodarczym rozwoju gminy,
- zapewnienie normatywnych warunków sanitarnych zamieszkiwania ludności, przede wszystkim w zakresie jakości powietrza atmosferycznego i poziomu hałasu,
- ochrona wód powierzchniowych i podziemnych przed zanieczyszczeniem ich ściekami, środkami ochrony roślin i ubocznymi skutkami nawożenia,
- zwiększenie zasobów i dyspozycyjności wód powierzchniowych,
- likwidacja konfliktów i zagrożeń spowodowanych dotychczasową działalnością gospodarczą.

2.2.2. Społeczne cele rozwoju

- łagodzenie skutków transformacji społecznej, a zwłaszcza bezrobocia,
- rozwój i poprawa funkcjonowania placówek usługowych,
- rozwój bazy sportowo - rekreacyjnej,
- promocja zdrowego stylu życia i podnoszenie świadomości ekologicznej ludności,
- tworzenie warunków dla rozwoju oświaty i podnoszenia poziomu wykształcenia,
- tworzenie miejsc do kulturalnego spędzania czasu,
- rozwój opieki zdrowotnej i socjalnej oraz przeciwdziałanie patologiom i uzależnieniom,
- rozwój i podnoszenie standardów budownictwa mieszkaniowego i usługowego.

2.2.3. Gospodarcze cele rozwoju

- tworzenie miejsc pracy poza rolnictwem poprzez wielofunkcyjny rozwój wsi zapewniający alternatywne źródło dochodów,
- pozyskanie inwestorów tworzących miejsca pracy oraz zapewnienie wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw,
- wykorzystanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej zgodnie z warunkami naturalnymi, tradycjami lokalnymi, potrzebami przetwórstwa rolno-spożywczego oraz popytem na określone surowce i produkty rolne,
- poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- tworzenie nowych form organizacji usług rolniczych i instytucji otoczenia rolnictwa,
- rozwój gospodarki leśnej i zwiększanie lesistości, w tym zalesianie gruntów marginalnych,
- poprawa jakości surowców rolnych zgodnie z normami Unii Europejskiej,
- zagospodarowanie gruntów o ograniczonej przydatności dla produkcji rolnej,
- *wykorzystanie udokumentowanych lokalnych zasobów kruszyw naturalnych¹*

¹ Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łomża uchwalona uchwałą nr

2.2.4. Cele rozwoju komunikacji

- zmniejszenie uciążliwości tranzytów przebiegających przez teren gminy,
- poprawa stopnia bezpieczeństwa ruchu samochodowego i pieszego,
- dostosowanie nośności dróg i ulic do potrzeb gospodarczych regionu i gminy,
- podnoszenie standardu usług komunikacyjnych przez ulepszenie nawierzchni dróg i ulic,
- poprawa dostępności do systemu komunikacji zbiorowej regionu,
- poprawa zaplecza obsługi ruchu tranzytowego i turystycznego.

2.2.5. Cele rozwoju infrastruktury technicznej

- sprawne i niezawodne funkcjonowanie systemu zaopatrzenia w wodę zapewniającego zaspokojenie potrzeb,
- sukcesywne rozwiązywanie problemu gospodarki ściekowej,
- rozwiązanie problemu zbiórki i selekcji odpadów stałych,
- dostosowanie systemu elektroenergetycznego do potrzeb wynikających z długookresowego rozwoju gminy oraz stwarzanie warunków do niezawodnego funkcjonowania systemu,
- *rozwój energetyki odnawialnej,¹*
- rozbudowę systemu zaopatrzenia w gaz przewodowy oraz wymiany uciążliwych dla środowiska nośników energii na proekologiczne,
- rozwój nowoczesnych technik łączności oraz wdrażanie systemu internetowego.

V/17/11 Rady Gminy Łomża z dnia 31 stycznia 2011 r.

¹ Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łomża uchwalona uchwałą nr XXII/114/12 Rady Gminy Łomża z dnia 10 września 2012 r.

3. KIERUNKI I ZASADY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

3.1. Struktura funkcjonalno – przestrzenna

Gmina Łomża położona jest w zachodniej części województwa podlaskiego, na obszarze Międzyrzecza Łomżyńskiego i należy do gmin typowo rolniczych.

Sąsiaduje z gminami: Śniadowo, Miastkowo, Nowogród, Piątnica, Wizna, Rutki, Zambrów oraz miastem Łomża, gdzie mieści się siedziba władz gminnych.

Struktura przestrzenna zdeteminowana jest przez elementy środowiska przyrodniczego oraz położenie wokół miasta będącego ośrodkiem ponadregionalnym województwa podlaskiego.

Na obszarze gminy występują obszary i obiekty objęte ochroną konserwatorską. Przewiduje się również podniesienie rangi ochronnej obszarów już uznanych za chronione.

Oprócz rezerwatów przyrody Rezerwatu Wielki Dział i Rycerski Kierz, sześciu obiektów uznanych za pomniki przyrody przeszło połowa powierzchni Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi (położonego na obszarze trzech gmin, którego osią jest rzeka Narew z jej zalewową doliną) położona jest na terenie gminy. Część gminy północno-zachodnia Obszar Chronionego Krajobrazu Równiny Kurpiowskiej i Doliny Dolnej Narwi należy do korytarza ekologicznego o znaczeniu krajowym (ESOCH). Tereny związane z dolinami rzek Łomżyczki, Strugi Lepackiej i Gaci, łączące się z terenami prawnie chronionymi, tworzą korytarze ekologiczne o znaczeniu lokalnym. Walory przyrodnicze gminy wzbogaca zachowane środowisko kulturowe.

Otwarta rolnicza przestrzeń produkcyjna charakteryzuje się średnią jakością i wysokim poziomem intensywności produkcji rolnej. Obszar gminy Użytki rolne zajmują 76,7% powierzchni gminy, a w ich strukturze przeważają grunty orne. Pod względem lesistości gmina należy do obszarów słabo zalesionych, a odsetek lasów wynosi zaledwie 17,2% ogólnej powierzchni.

Gmina Łomża położona jest bezpośrednio przy drogach o charakterze tranzytowym (międzynarodowym i międzyregionalnym) i trasie ruchu turystyczno-rekreacyjnego (drogi krajowe nr 61 i 63). W rejonie Łomży zbiega się 6 ważnych kierunków tranzytowych co powoduje, że Łomża jest ważnym węzłem drogowym kraju i jednocześnie ważną przeprawą drogową przez rzekę Narew. Położenie gminy wzdłuż brzegu Narwi ma istotny wpływ na ukształtowanie układu komunikacyjnego. Istniejące na terenie miasta dwa mosty nie są wystarczające. Docelowo przewidziano realizację trzeciego mostu na trasie projektowanej obwodnicy Łomży.

Projektowana przez teren województwa podlaskiego droga ekspresowa Warszawa – Białystok będzie miała dla terenu gminy wpływ ze względu na połączenia drogowe Łomża – Zambrów i Łomża – Ostrów Mazowiecka. Zarezerwowano teren pod przebieg obwodnicy Łomży, wykluczając jej obudowywanie i zainwestowanie.

Istotnym elementem w przestrzeni gminy są napowietrzne linie elektroenergetyczne 110 kV oraz gazociąg wysokiego ciśnienia stanowiący odgałęzienie w kierunku Łomży o średnicy 200 mm od gazociągu relacji Białystok - Rembelszczyzna o średnicy 250 mm.

W południowo zachodniej części gminy na gruntach wsi: Dłużniewo, Boguszyce, Mikołajki i Czaplice oraz Andrzejki, Stare Chojny, Jarnuty i Stare Sierzputy zakłada się realizację farm elektrowni wiatrowych.¹

Z uwagi na uwarunkowania przyrodnicze gminy oraz prawnie wydzielony obszar Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi, nie wydzielono dodatkowo jednostek strukturalnych.

Na obszarze Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi obowiązują zasady gospodarowania określone w zatwierdzonym planie ochrony parku.

Zakłada się umiarkowany rozwój miejscowości, przede wszystkim w kierunku polepszania standardu życia, odzyskiwanie walorów kulturowych oraz przystosowanie do potrzeb turystyki (budowa urządzeń turystycznych, rozwój agroturystyki).

¹ Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łomża uchwalona uchwałą nr XXII/114/12 Rady Gminy Łomża z dnia 10 września 2012 r.

3.2. Kierunki rozwoju osadnictwa

3.2.1. Tendencje demograficzne

Na podstawie analiz przeprowadzonych na etapie diagnozy ustalono, że czynniki kształtujące rozwój demograficzny kształtują się dość korzystnie. Mimo stopniowego zmniejszania się rozmiarów odpływu ludności, nadal występuje ujemne saldo migracji. Zanotowany spadek liczby urodzeń wpływa ograniczająco na przyrost naturalny. Negatywny wpływ na rozwój demograficzny ma również sytuacja społeczno-gospodarcza, a zwłaszcza trudna sytuacja na rynku pracy, wysoki poziom bezrobocia.

Przy powyższych uwarunkowaniach w okresie najbliższych lat przewiduje się utrzymanie tempa przyrostu zaludnienia na dotychczasowym poziomie. Przewiduje się, że liczba mieszkańców gminy utrzymywać się będzie na jednakowym poziomie i w 2010 roku osiągnie wartość około 9300 osób.

Aby ograniczyć niekorzystne czynniki rozwoju demograficznego, należy dążyć do zahamowania procesu odpływu ludności z gminy poprzez:

- tworzenie nowych miejsc pracy,
- tworzenie zachęt do powrotu studiującej młodzieży,
- wspieranie rozwoju budownictwa mieszkaniowego,
- poprawę dostępności do usług.

3.2.2. System osadniczy

W skład obszaru gminy wchodzi 40 wsi. Najwięcej ludności zamieszkuje w następujących miejscowościach: Giełczyn, Jednaczewo, Konarzyce, Nowe Kupiski, Pniewo, Podgórze, Siemień Nadrzeczny, Stara Łomża nad Rzeką, Stare Kupiski, Wygoda - powyżej 300 osób. Najmniej zaludnione są: Andrzejki, Bożenica, Dłużniewo, Kisiołki, Siemień-Rowy, Stare Sierzputy, Zosin - poniżej 50 osób. Średnia wielkość wsi wynosi 239 osób.

Gęstość zaludnienia gminy wynosi 44 osoby/km² przy średniej w województwie podlaskim 59 osób/km² (na terenach wiejskich 32 osoby/km²).

Gmina położona jest w zasięgu oddziaływania regionalnego ośrodka równoważenia rozwoju – miasta Łomża.

System osadniczy gminy oparty jest o wyodrębniony, regionalny, wielofunkcyjny ośrodek równoważenia rozwoju - miasto Łomża, gdzie zlokalizowana jest siedziba gminy. Mieszkańcy gminy korzystają z licznych usług z zakresu obsługi ludności, obsługi rolnictwa oraz zakładów produkcyjnych zlokalizowanych na terenie miasta.

Ośrodkami wspomagającymi w zakresie obsługi ludności oraz usług na rzecz rolnictwa w południowej części gminy jest wieś Wygoda i zespół wsi Gać-Puchały. Południowo-zachodnia część gminy obsługiwana jest przez wieś Konarzyce.

Funkcja usługowa występuje głównie we wsiach: Nowe Kupiski, Stare Kupiski, Chojny Młode, Konarzyce, Giełczyn, Wygoda, Pniewo, Siemień Nadrzeczny, Gać. W pozostałych wsiach występują pojedyncze usługi typu sklep, remiza, zlewnia mleka.

Funkcja produkcyjno-usługowa występuje we wsiach: Nowe Kupiski, Stare Kupiski, Wygoda, Podgórze, Modzele Wypychy, Chojny, Jednaczewo, Giełczyn, Pniewo i Konarzyce.

Wsie, w których występują obiekty zabytkowe wpisane do rejestru to:

Chojny Młode, Gać, Giełczyn, Konarzyce, Pniewo, Puchały, Stara Łomża

Stanowiska archeologiczne o dużej wartości poznawczej znajdują się w Starej Łomży.

Kierunki rozwoju sieci osadniczej:

- utrzymanie i dalszy rozwój ośrodków wspomagających poprzez:
 - rozwój i poprawę funkcjonowania placówek usługowych,
 - rozwój usług na rzecz rolnictwa,
 - rozwój funkcji produkcyjno - usługowej,
 - rozwój i poprawę funkcjonowania zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej.
- wielofunkcyjny rozwój pozostałych wsi poprzez:
 - rozwój rolnictwa,
 - utrzymanie i rozwój placówek usługowych,
 - utrzymanie i rozwój usług na rzecz obsługi rolnictwa,

- rozwój funkcji pozarolniczych,
- rozwój i poprawę funkcjonowania zabudowy zagrodowej.
- wzmocnienie powiązań funkcjonalnych pomiędzy poszczególnymi ośrodkami systemu osadniczego poprzez:
 - modernizację sieci drogowej,
 - poprawę funkcjonowania komunikacji zbiorowej,
 - rozbudowę systemów łączności,
 - kształtowanie racjonalnych relacji funkcjonalno-przestrzennych społecznie akceptowanych i efektywnych ekonomicznie pomiędzy poszczególnymi ośrodkami.
- rozwój funkcji turystyczno – krajoznawczo – edukacyjnej na terenie parku poprzez:
 - rozwój turystyki przyrodniczej, wędrowniej pieszej, rowerowej, konnej,
 - rozwój sportów: narciarstwo biegowe oraz zjazdowe - Stara Łomża,
 - rozwój usług z zakresu obsługi ruchu turystycznego,
 - realizację zabudowy lotniskowej w miejscowościach Stara Łomża, Siemień Nadrzeczny i agroturystycznej.

3.3. Kierunki ochrony przestrzeni przyrodniczej

Zakłada się zachowanie podstawowych elementów systemu przyrodniczego gminy – ochronę i wzbogacanie walorów przyrodniczych i wartości użytkowych oraz ich racjonalne wykorzystywanie w rozwoju gminy, przy zapewnieniu sprawnego funkcjonowania całego systemu przyrodniczego, w powiązaniu z systemem wojewódzkim i krajowym.

3.3.1. Szczególne formy ochrony przyrody

Obszar gminy Łomża należy do grupy gmin charakteryzujących się znaczącymi walorami środowiska przyrodniczego. Występują tu zarówno obszary jak i obiekty objęte ochroną konserwatorską. Przewiduje się również podniesienie rangi ochronnej obszarów uznanych już za chronione.

* Rezerwaty przyrody

Na obszarze gminy znajdują się dwa rezerwaty przyrody i są to: Rezerwat Wielki Dział i Rezerwat Rycerski Kierz. Rezerwaty te posiadają opracowane plany ochrony zawierające szczegółowe ustalenia dotyczące zasad ich ochrony.

Rezerwat Wielki Dział utworzony w 1990 roku na powierzchni 120,07 ha (Zarządzenie MOŚZNiL z dnia 25.06.1990r. - Mon. Pol. Nr 31 z dnia 14 sierpnia 1990 r., poz. 248) położony jest w granicach Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi.

Rezerwat obejmuje dużą część największego w dolinie Narwi zachowanego kompleksu lasów łągowych o naturalnym charakterze i należy do Nadleśnictwa Łomża.

Celem utworzenia rezerwatu jest zachowanie w stanie nienaruszonym największego w dolinie Narwi kompleksu lasów łągowych naturalnego pochodzenia.

Rycerski Kierz utworzony w 1989 r. (Zarządzenie MOŚiZN z dnia 03.03.1989r. - Mon. Pol. Nr 9, poz. 77 z 1989 r.). Położony jest na terenie lasów Nadleśnictwa Łomża około 2 km na północny zachód od Łomży. Zajmuje powierzchnię 43,52 ha. Obejmuje niewielki fragment lasu charakterystyczny dla doliny Narwi. Występuje w pradolinie Narwi na niewielkim wyniesieniu otoczonym rozległymi torfowiskami częściowo zmeliorowanymi i zagospodarowanymi jako łąki i użytki zielone. Celem utworzenia rezerwatu jest zachowanie ginących zbiorowisk grądu częściowego oraz fragmentu dąbrowy świetlistej.

W planie ochrony Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi, w części dotyczącej obszaru gminy Łomża, przewiduje się utworzenie rezerwatu przyrody "Stara Łomża", położonego w strefie krawędziowej, na południowy-wschód od miejscowości Stara Łomża, o powierzchni około 30 ha. Celem utworzenia rezerwatu jest ochrona bogatych florystycznie muraw z ostrożnikiem krótkołądgowym.

* *Obszary NATURA 2000 – celem utworzenia sieci ekologicznej Natura 2000 jest objęcie określonych obszarów ochroną prawną o statusach dostosowanych do wymogów Dyrektywy Ptasiej 79/409/EWG i Dyrektywy Siedliskowej 92/43/EWG:*

- *Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO) NATURA 2000 „Dolina Dolnej Narwi” (PLB140014),*
- *Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO) NATURA 2000 „Przełomowa Dolina Narwi” (PLB200008),*
- *Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO) NATURA 2000 „Bagno Wizna” (PLB200005), wyznaczone Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. Nr 25, poz. 133),*
- *Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk (SOO) NATURA 2000 „Ostoja Narwiańska” (PLH 200024), zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej z dnia 10 stycznia 2011 r.¹*

* Pomniki przyrody

Na terenie gminy Łomża występuje sześć obiektów uznanych za pomniki przyrody:

- grupa 103 drzew (lipy drobnolistne) o obwodzie 160 - 370 cm i wysokości 16 - 20 m, rosnących przy Szkole Podstawowej w Konarzycach,
- aleja sosnowa w Podgórzu, w wieku 100 - 120 lat, przy drodze Łomża - Zambrów,
- aleja lipowa przy drodze Puchały - Pniewo, w wieku około 80 lat, drzewa o obwodzie 120 - 350 cm i wysokości 15 - 18 m,
- aleja lipowa w Puchałach przy drodze do Milewa, w wieku około 110 lat, drzewa o obwodzie 140 - 320 cm i wysokości 18 - 21 m,
- wiąz pospolity rosnący w miejscowości Modzele Stare (przy drodze na posesji prywatnej), w wieku około 200 lat, drzewo o obwodzie 283 cm i wysokości 25 m,
- lipa drobnolistna w wieku około 300 lat, rosnąca we wsi Wyrzyki (na posesji prywatnej),

Zgodnie z aktami prawnymi (zarządzenia Wojewody Łomżyńskiego) uznającymi te drzewa za pomniki przyrody podlegają one ochronie z zakazem:

- wycinanie, niszczenie, uszkodzanie drzew, zrywanie pączków, kwiatów, liści,
- zanieczyszczanie terenu, wzniecanie ognia w pobliżu pomnika przyrody,
- umieszczanie tablic, napisów i innych znaków z wyjątkiem tych związanych z ochroną,
- wykonywanie innych czynności mogących zniszczyć pomnik przyrody.

* Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi

Park powołany został w 1994 roku na mocy Rozporządzenia Nr 4/94 Wojewody Łomżyńskiego z dnia 10 grudnia 1994 roku w sprawie utworzenia Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi (Dz. Urz. Województwa Łomżyńskiego Nr 11, poz. 99 z dnia 16 grudnia 1994 roku). Całkowita powierzchnia parku wynosi 7 353 ha, w tym 4 109 ha (56%) znajduje się w granicach gminy Łomża.

Dla obszaru Parku opracowany został plan ochrony (~~Rozporządzeniem Nr 11/99 Wojewody Podlaskiego z dnia 27 kwietnia 1999 roku o zatwierdzeniu planu ochrony Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi oraz zmianie rozporządzenia w sprawie utworzenia Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi (Dz. Urz. Województwa Podlaskiego Nr 16, poz. 239 z dnia 14 maja 1999 r.),~~ *zatwierdzony Uchwałą Nr III/20/11 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego „Dolina Narwi”,²* zawierający szczegółowe ustalenia zasad jego ochrony.

* Użytki ekologiczne

Użytki ekologiczne zaliczane do drobno przestrzennych elementów przyrodniczych, stanowiące istotny element przyrodniczej struktury gminy. Ochrona ich stanowi ważny element całego systemu ochrony rodzimej przyrody. Na obszarze gminy utworzone zostały dwa użytki ekologiczne, znajdujące się w granicach Łomżyńskiego parku Krajobrazowego Doliny Narwi:

- Bagno Brzeziny o powierzchni 13,78 ha, położone w obrębie geodezyjnym wsi Pniewo, będące własnością Skarbu Państwa, w zarządzie Nadleśnictwa Łomża, Leśnictwo Pniewo (rozporządzenie nr 11/96 Wojewody Łomżyńskiego z dnia 4 grudnia 1996 roku w sprawie uznania niektórych

¹ Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łomża uchwalona uchwałą nr XVIII/101/12 Rady Gminy Łomża z dnia 16 maja 2012 r.

² Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łomża uchwalona uchwałą nr XVIII/101/12 Rady Gminy Łomża z dnia 16 maja 2012 r.

obszarów województwa za użytki ekologiczne),

- rzeka Łopian o powierzchni 4,98 ha położona w obrębie geodezyjnym wsi Pniewo, będąca własnością Skarbu Państwa, w zarządzie Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie (rozporządzenie nr 28/02 Wojewody Podlaskiego z dnia 19 września 2002 roku w sprawie uznania naturalnych zbiorników wodnych za użytki ekologiczne).

Zasady gospodarowania na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego na obszarach użytków zawierają wymienione wyżej akty prawne uznające te obiekty za użytki ekologiczne i są to między innymi:

- zakaz niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektów,
- wysypywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości,
- zaśmiecania obiektów i terenów wokół nich,
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody.

Plan ochrony Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi, w części parku położonej na obszarze gminy Łomża, przewiduje objęcie ochroną w formie użytków ekologicznych wszystkie starorzecza Narwi oraz jedno stanowisko występowania muraw ze skalnicą ziarenkową.

* **Lasy ochronne**

Na obszarze gminy Łomża lasy ochronne zajmują powierzchnię około 785 ha, w tym:

- lasy wodochronne - 136 ha,
- lasy strefy podmiejskiej (w odległości do 10 km od granic administracyjnych miast powyżej 50 tys. mieszkańców) - 595 ha,
- inne formy ochrony - 54 ha.

W lasach wodochronnych należy ograniczać pozyskanie drewna oraz formy ich udostępniania dla ludności. Gospodarowanie w lasach strefy podmiejskiej powinno sprzyjać ich rekreacyjnemu wykorzystaniu.

Plan Ochrony Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi, w części Parku na obszarze gminy Łomża, przewiduje status lasów ochronnych, dla wszystkich obszarów leśnych położonych w strefie dolinowej Parku.

* **Obszar Chronionego Krajobrazu Równiny Kurpiowskiej i Doliny Dolnej Narwi**

Północno-zachodnia część gminy położona jest w Obszarze Chronionego Krajobrazu Równiny Kurpiowskiej i Doliny Dolnej Narwi (rozporządzenie *Nr 11/05¹ Wojewody Łomżyńskiego Podlaskiego¹* z dnia *25 lutego 2005 r. 19 maja 1998 roku¹*) i należy do krajowego ekologicznego systemu obszarów chronionych (ESOCH). Jest to obszar o charakterze łącznikowym, istotny dla kształtowania systemu powiązań przyrodniczych w dorzeczu Narwi, w połączeniu z układami przyrodniczymi pojezierzy Mazurskich i Pomorskich oraz niziny Mazurskiej.

Zasady gospodarowania na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego na tym obszarze zawiera wymienione wyżej rozporządzenie Wojewody *Łomżyńskiego Podlaskiego¹* i są to między innymi:

- zakaz zabudowy pasa terenu o szerokości 25 m od linii brzegowej rzek,
- zakaz niszczenia gleby i naturalnego ukształtowania terenu,
- zakaz zmiany stosunków wodnych z wyjątkiem zabiegów renaturalizacyjnych,
- zakaz niszczenia nor, żeremi, legowisk zwierzęcych, gniazd ptasich i niszczenia jaj.

Stosowanie tych zasad gwarantuje ochronę obszaru przed degradacją przyrodniczą.

3.3.2. Sieć dolin pozostałych cieków wodnych

Dolina rzeki Łomżyczki, Strugi Lepackiej oraz małych bezimiennych cieków, jak również obniżenia terenowe (uzupełnione lasami) – elementy drobnoprzestrzenne systemu, stanowiące ciągi przyrodnicze o znaczeniu lokalnym i funkcjach: ekologicznej, gospodarczej i krajobrazowej.

Podstawowym kierunkiem zagospodarowania tych obszarów jest:

- zachowanie dotychczasowych funkcji i walorów środowiska przyrodniczego,
- ochrona przed zainwestowaniem i degradacją.

¹ Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łomża uchwalona uchwałą nr XVIII/101/12 Rady Gminy Łomża z dnia 16 maja 2012 r.

Realizacja w/w kierunków zagospodarowania wymagać będzie w szczególności:

- utrzymanie dotychczasowego sposobu użytkowania jako ciągów naturalnej zieleni łąkowo-pastwiskowej z zachowaniem lokalnych skupisk wysokiej zieleni łąkowej wraz z dopuszczeniem realizacji w ich obrębie zbiorników małej retencji wodnej,
- ustalenie zakazu wykonywania prac ziemnych naruszających w sposób istotny rzeźbę terenu i układ stosunków wodnych,
- ustalenie zakazu eksploatacji złóż torfów zalegających w dolinach i obniżeniach terenu.
- jak również wprowadzenia zakazu:
 - odprowadzania nieoczyszczonych ścieków,
 - realizacji w ich obrębie obiektów kubaturowych oraz zbiorników i rurociągów do magazynowania i transportu paliw, olejów i smarów,
 - budowy stacji paliw,
 - lokalizacji składowisk odpadów stałych i wylewisk płynnych.

3.3.3. Lasy

Zajmują 17,2% obszaru gminy i występują głównie w południowo-wschodniej części obszaru gminy w formie większych kompleksów leśnych – elementy przestrzenne systemu przyrodniczego gminy o znaczeniu ponad lokalnym i funkcjach: ekologicznej, gospodarczej i krajobrazowej.

Podstawowym kierunkiem zagospodarowania obszarów leśnych jest:

- zachowanie lasów jako elementów krajobrazu naturalnego,
- prowadzenie gospodarki leśnej zgodnie z ustaleniami planów urządzenia lasów, uwzględniając zasadę powszechnej ochrony, utrzymania ciągłości użytkowania oraz dostosowania do ustalonych w planach funkcji i form użytkowania,
- szczególną ochronę powierzchni leśnych pełniących rolę lasów ochronnych,
- udostępniania i częściowego przystosowywania kompleksów leśnych do lokalnych potrzeb rekreacyjno-wypoczynkowych,
- wykonanie rekultywacji i zagospodarowania wyrobisk poeksploatacyjnych,
- powiększanie powierzchni leśnych, zalesiając grunty nieprzydatne w produkcji rolnej,
- jak również wprowadzenia zakazu:
 - przeznaczania powierzchni leśnych na cele nieleśne,
 - zabudowy z wyjątkiem urządzeń integralnie związanych z ich funkcją,
 - realizacji przebiegu urządzeń liniowych (linii elektroenergetycznych, gazociągów, ropociągów, kolektorów sanitarnych, linii telekomunikacyjnych, dróg itp.) wymagających znacznych wylesień,
 - wykonywanie melioracji trwale naruszających układ stosunków wodnych w dolinach rzecznych na obszarach leśnych,
 - lokalizacji składowisk odpadów przemysłowych i komunalnych.

3.3.4. Zieleń urządzona

Jest to zieleń ogrodów przydomowych, przykościelna, cmentarna, itp. – elementy uzupełniające system przyrodniczy gminy o znaczeniu lokalnym.

Podstawowym kierunkiem zagospodarowania jest ochrona powierzchni istniejących form zieleni urządzonej przed likwidacją, z wyjątkiem szczególnych przypadków dotyczących realizacji bardzo ważnych elementów komunikacyjnych lub infrastrukturalnych, jak również równoważenie bilansu między terenami podlegającymi intensywnej zabudowie a terenami biologicznie aktywnymi.

Realizacja ochrony istniejącej zieleni urządzonej wymagać będzie w szczególności:

- zakazu przeznaczania tych terenów na inne cele w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowaniu terenu,
- doboru odpowiednich, do warunków siedliskowych i przestrzennych, gatunków zieleni,
- zachowania funkcji zieleni cmentarnej łącznie z ich układem przestrzennym, fizjograficznym i przyrodniczym.

3.3.5. Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych

W ramach ochrony wód powierzchniowych i podziemnych zakłada się:

- uzyskanie i utrzymanie w I klasie czystości wód Narwi i przynajmniej w II klasie czystości wszystkich innych cieków na obszarze gminy,
- ochronę wód gruntowych przed zanieczyszczeniami sanitarnymi, rolniczymi i przemysł.,

Realizacja powyższych założeń wymagać będzie w szczególności:

- zachowania stref ochrony dla studni stanowiących ujęcia komunalne oraz przestrzegania zasad zagospodarowania stref ochrony pośredniej wewnętrznej i zewnętrznej, wynikających z decyzji administracyjnych ustanawiających te strefy,
- zakazu odprowadzania nie oczyszczonych ścieków do gruntu oraz oczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych w ilościach, które nie gwarantują utrzymania zakładanych klas czystości,
- budowy zbiorczych systemów kanalizacyjnych z oczyszczalniami ścieków lub indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków,
- właściwego doboru terenów (skład fizyko-mechaniczny gleb, budowa geologiczna, spadki) dla rolniczego wykorzystania odchodów płynnych z ferm produkcji zwierzęcej.

3.3.6. Ochrona powietrza atmosferycznego

W zakresie ochrony powietrza atmosferycznego uwzględnia się następujący kierunek zagospodarowania:

- przeciwdziałanie wzrostowi zanieczyszczeń powietrza, głównie substancjami pochodzącymi z procesów energetycznych, przemysłowych oraz komunikacji samochodowej (zwłaszcza pyłów zawieszonych, dwutlenku siarki i azotu oraz ołowiu),

Realizacja powyższych założeń wymagać będzie w szczególności:

- stosowania w procesach produkcyjnych technologii przyjaznych środowisku lub instalowania urządzeń do redukcji zanieczyszczeń w obiektach mogących stanowić źródła emisji zanieczyszczeń,
- stosowania proekologicznych nośników energii cieplnej (gaz, olej opałowy, energia elektryczna) – kotłownie szkolne i inne obiekty użyteczności publicznej, jak również gospodarstwa domowe,
- utrzymania obowiązku ponadnormatywnej uciążliwości zakładu w granicach własnej działki,
- przestrzegania wartości *poziomów¹* dopuszczalnych *dla niektórych substancji w powietrzu, stężeń zanieczyszczeń¹* określonych *w obowiązujących przepisach szczególnych, w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji (Dz. U. nr 87, poz. 796)¹*
- obowiązku stałego monitoringu atmosfery, jako podstawy ustalenia lokalnych, jednostkowych norm emisji zanieczyszczeń lub ich likwidacji w formie stosownych decyzji administracyjnych.

3.3.7. Ochrona ludzi i środowiska przed hałasem i wibracjami

Działania w tym zakresie powinny zmierzać w kierunku minimalizacji poziomu hałasu i wibracji, głównie, na obszarach stałego pobytu (zamieszkania) ludzi.

Realizacja powyższych założeń wymagać będzie w szczególności:

- eliminacji z obszarów zamieszkania źródeł hałasu o ponadnormatywnym natężeniu poprzez zabezpieczenia techniczne lub zmianę technologii i urządzeń,
- ograniczania ponadnormatywnego hałasu i wibracji do granic własności działek, na których zlokalizowane są ich źródła powstawania,
- uwzględniania w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowaniu terenu wartości progowych poziomów

¹ Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łomża uchwalona uchwałą nr XVIII/101/12 Rady Gminy Łomża z dnia 16 maja 2012 r.

hałasu, zawartych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 9.01.2002 roku w sprawie wartości progowych poziomów hałasu (Dz. U. Nr 8, poz. 81) określonych w obowiązujących przepisach szczególnych.¹

3.3.8. Ochrona ludzi i środowiska przed polem elektromagnetycznym ~~szkodliwym elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym~~¹

Podstawnym kierunkiem gospodarki przestrzennej w w/w zakresie jest zmniejszenie do minimum oddziaływania ~~pola elektromagnetycznego~~ ~~szkodliwego promieniowania niejonizującego~~¹ na ludzi i środowisko przyrodnicze.

Źródłem ~~pola elektromagnetycznego~~ ~~szkodliwego elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego~~¹ są przesyłowe linie elektroenergetyczne wysokich napięć. Przez obszar gminy przebiegają cztery istniejące, dwie projektowane przesyłowe linie elektroenergetyczne ~~o mocy~~¹ 110 kV oraz projektowana linia elektroenergetyczna 400 kV Narew – Ostrołęka (docelowo Narew – Łomża 400 kV oraz Łomża – Ostrołęka 2 x 400 kV)¹ i projektowana dwutorowa linia elektroenergetyczna 400 kV Ełk-Łomża oraz i stacja 400/110 kV.¹

W celu maksymalnej ochrony przed ~~polem elektromagnetycznym~~ należy: ~~promieniowaniem niejonizującym należy zachować strefy wolne od zabudowy i stałego przebywania ludności o minimalnej szerokości 20 m od osi linii.~~

- ~~zmniejszyć do minimum oddziaływanie pola elektromagnetycznego na ludzi i środowisko przyrodnicze,~~
- ~~zapobiegać zagrożeniom poprzez wyznaczenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego odpowiednich pasów technologicznych dla linii napowietrznych:~~
 - 110 kV – po 20 m od osi linii w obie strony,
 - 400 kV – po 35 m od osi linii w obie strony,

~~W przypadku stacji 400/110 kV oddziaływanie stacji powinno zamknąć się w granicach terenu, na którym będzie zlokalizowana.~~

- ~~w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wprowadzić stosowne zakazy w obrębie pasów technologicznych oraz w obrębie terenu stacji,~~
- ~~stosować dopuszczalne wskaźniki poziomu pola elektromagnetycznego, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami szczególnymi.²~~
- ~~przestrzegać wymogów sanitarnych w stosunku do lokalizacji stacji bazowych telefonii komórkowej oraz elektrowni wiatrowych,~~
- ~~w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wprowadzić stosowne zakazy w obrębie lokalizacji elektrowni wiatrowych.³~~

3.3.9. Ochrona powierzchni ziemi

W celu ochrony powierzchni ziemi i racjonalnego wykorzystania jej walorów użytkowych w rozwoju miasta i gminy, przyjmuje się następujące kierunki zagospodarowania:

- ochronę powierzchni ziemi przed zanieczyszczeniami stałymi i płynnymi,
- ochronę rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed przeznaczaniem na cele inne niż rolnicze,
- ochronę powierzchni ziemi przed negatywnymi skutkami powierzchniowej eksploatacji surowców mineralnych,
- ochronę strefy krawędziowej doliny Narwi (skarpy) jako atrakcyjny walor krajobrazowy.

Realizacja powyższych założeń wymagać będzie w szczególności:

- likwidacji „dzikich” (nie urządzonych) składowisk odpadów,
- zachowanie dotychczasowej struktury przestrzennej gruntów rolnych i leśnych z możliwością ekologicznego jej wzbogacania (zadrzewienia śródpolne, remizy, użytki ekologiczne itp.),

¹ Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łomża uchwalona uchwałą nr XVIII/101/12 Rady Gminy Łomża z dnia 16 maja 2012 r.

² Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łomża uchwalona uchwałą nr XVIII/101/12 Rady Gminy Łomża z dnia 16 maja 2012 r.

³ Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łomża uchwalona uchwałą nr XXII/114/12 Rady Gminy Łomża z dnia 10 września 2012 r.

- ochrony kompleksów gleb chronionych, szczególnie klas III i IV-tych oraz wszystkich innych pochodzenia organicznego przed zmianą ich przeznaczenia na cele inne niż produkcji rolnej,
- podnoszenia jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej poprzez dalszą poprawę stosunków wodnych łącznie z budową zbiorników małej retencji,
- racjonalnej eksploatacji złóż surowców mineralnych z zachowaniem wymogów ustawy z dnia 4 lutego 1994 roku – Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. Nr 27, poz. 96) z dnia 9 czerwca 2011 roku - Prawo geologiczne i górnicze (~~Dz. U. z 2001 r. poz. 196 z późn. zm.~~)(Dz.U. z 2019 r. 868 z późn. zm.),
- wprowadzenia zakazu zabudowy strefy krawędziowej doliny Narwi (skarpy) i zagospodarowanie jej zielenią niską, celem zahamowania procesów erozyjno-denudacyjnych naruszających stateczność skarpy,
- rekultywacji i zagospodarowaniu wyrobisk po eksploatacji surowców mineralnych,
- wprowadzenia zakazu eksploatacji złóż torfów w dolinach i obniżeniach terenowych.

3.4. Kierunki ochrony przestrzeni kulturowej

Zasoby dziedzictwa kulturowego jako trwałe elementy zagospodarowania obszaru stanowią istotny element tożsamości świadczący o ciągłości działalności i dorobku społeczności lokalnej. Podstawowym celem polityki władz gminy w tej dziedzinie powinna być ochrona oraz racjonalne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego. Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, zmiany funkcji i przeznaczenia obiektów wymagają pisemnej zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, w trybie określonym przez Rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 11 stycznia 1994 r. w sprawie zezwoleń na prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytkach i archeologicznych prac wykopaliskowych.

Najpełniejszą ochronę obiektów dziedzictwa kulturowego przed naturalnym niszczeniem, dewastacją przez człowieka poprzez wykorzystywanie na nieodpowiednie cele lub obudowywanie innymi obiektami, można uzyskać poprzez sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Plany powinny zawierać regulacje dotyczące przeznaczenia i zagospodarowania terenów, na których znajdują się obiekty podlegające ochronie.

3.4.1. Tereny i obiekty dóbr kultury podległe ochronie prawnej

Boguszyce

- 3 krzyże, żeliwne, 1887, 1884., 1900 r.

Chojny Młode

- dwa cmentarze z I wojny światowej nr rej. A-257, A-258*
- 2 krzyże przydrożne, żeliwne, k. XIX w.

Czaplice

- układ przestrzenny wsi
- dwór, mur., około 1880 r. – szkoła
- 2 krzyże żeliwne, przydrożne, 1879, 1885 r.

Gać

- młyn wodny, drewniany, odbudowany po 1945 r.
- cmentarz z I wojny światowej nr rej. A-246*

Gielczyn

- cmentarz z okresu II wojny światowej nr rej. A-422*

Jednaczewo

- układ przestrzenny wsi

Konarzyce

- budynek szkoły, murowany, 1928 r., nr rej. A-506*
- kapliczka, murowany, 2 poł. XVIII w.
- krzyż przydrożny, żeliwny, 1884 r.

Kupiski Stare

- zespół dworski
 - a) dwór, murowany, XIX w., przebud. 1962 r.
 - b) czworak, mur., pocz. XX w.

c) spichlerz, koniec XIX w.

- drożnicówka „Koszarka”, mur., 1923 r.
- kapliczka mur., początek XX w.
- dom nr 39, drewn., l. 20 XX w.
- dom nr 64, drewn., l. 10 XX w.
- 2 krzyże przydrożne, żeliwne, 1886 r.

Mikołajki

- dom nr 17, drewn., 1915 r.
- dom nr 23, drewn., l. 20 XX w.
- kapliczka mur., pocz. XIX w.

Pniewo

- układ przestrzenny wsi
- dom nr 47, drewn., l. 30 XX w.
- cmentarz z okresu II wojny światowej nr rej. A-444*

Puchały

- układ przestrzenny wsi
- cmentarz przykościelny, nr rej. A-360*
- cmentarz rzymskokatolicki, nr rej. A-359*
 - a) kaplica cmentarna, mur., pocz. XX w.
 - b) kaplica cmentarna, drewn., poł. XIX w.
- dom parafialny, drewn., 4 ćw. XIX w.
- 2 aleje: lipowa Puchały-Milewo, kasztanowo-lipowa Puchały-Pniewo

Rybno

- układ przestrzenny wsi

Siemień Nadrzeczny

- układ przestrzenny wsi

Stara Łomża

- układ przestrzenny wsi
- grodzisko wczesnośredniowieczne (Gródek i dwa podgrodzia), nr rej. A-148*
- cmentarzysko wczesnośredniowieczne (Wzgórze Św. Wawrzyńca), nr rej. A-163*

Wygoda

- dom nr 2, drewn., l. 20 XX w.,
- dom nr 22, drewn., l. 10 XX w.
- dom nr 23 drewn., l. 20 XXw.
- dom nr 74, drewn., l. 30 XX w.
- dom nr 77, drewn., l. 30 XX w.
- dom nr 93, drewn., pocz. XX w.

* obiekty zabytkowe (wpisane do rejestru zabytków)

Stanowiska archeologiczne o dużej wartości poznawczej

Jednaczewo

- 1) stanowisko nr: 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11

Stara Łomża

- 2) stanowisko I – grodzisko wpis do rej. A-148*
- 3) stanowisko II – fundamenty kościoła, cmentarzysko wpis do rej. A-163*
- 4) stanowisko III

Stara Łomża przy Szosie

- 5) stanowisko IV

Boguszyce

- 6) stanowisko nr: 1, 3, 4, 6

Konarzyce

- 7) stanowisko nr: 1, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16

Gielczyn

- 8) stanowisko nr: 2, 3, 5
Pniewo
- 9) stanowisko nr: 4, 5, 8, 9, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56
Rybno
- 10) stanowisko 2
Siemień Nadrzeczny
- 11) stanowisko nr: 6, 8, 12, 15, 28, 32
Podgórze
- 12) stanowisko nr: 7, 11
Wyrzyki Stare
- 13) stanowisko 2
Lutostań
- 14) stanowisko 1, 2, 3, 4, 5
Koty
- 15) stanowisko nr: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9
Gać
- 16) stanowisko 2
Stare Modzele
- 17) stanowisko nr: 1, 2.
Jarnuty
- 18) *stanowisko nr: 16,*
Dłużniewo
- 19) *stanowisko nr: 14,*
Sierzputy Stare
- 20) *stanowisko nr: 14, 15,¹*
Kisiołki
- 21) *stanowisko nr: 34*

* obiekty zabytkowe (wpisane do rejestru zabytków)

3.4.2. Kierunki i zasady ochrony konserwatorskiej

Obiekty zabytkowe (wpisane do rejestru zabytków) objęte są ścisłą ochroną konserwatorską, która polega na ich zachowaniu i konserwacji, wszelkie prace przy obiektach i na terenach zabytkowych oraz w ich bezpośrednim otoczeniu mogą być prowadzone tylko za zgodą Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Obiekty kulturowe (pozostałe figuruje w spisie) stanowią przedmiot zainteresowania konserwatorskiego, podlegają zachowaniu i ochronie. Prace przy obiektach kulturowych winny być uzgadniane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Rozbiórka budynku o wartościach kulturowych może być dokonana tylko w uzasadnionych przypadkach (bardzo zły stan zachowania) za zgodą Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Założenia dworsko – ogrodowe

Ochrona zabytkowych założeń dworsko – ogrodowych polega na:

- zachowaniu i restauracji dworu oraz zabudowy podworskiej,
- restauracji i rekonstrukcji elementów zabytkowych terenu: układ komunikacyjny, podział funkcjonalno-przestrzenny, osie kompozycyjne i widokowe, ciek i zbiorniki wodne,
- zachowaniu i konserwacji starodrzewu,
- usunięciu elementów zniekształcających kompozycję zieleni (np. samosiewy) i odtworzeniu elementów zniszczonych (uzupełnianie nasadzeń),
- zakazie lokalizowania na terenie założenia i w jego otoczeniu inwestycji o charakterze uciążliwym – mogących przyczynić się do zniszczenia zabytku, a także obiektów zasłaniających widok na zabytek, czy też dysharmonizujących z jego elementami,
- wszelkie prace przy zabytku oraz działalność inwestycyjna na jego terenie winne być

¹ Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łomża uchwalona uchwałą nr XXII/114/12 Rady Gminy Łomża z dnia 10 września 2012 r.

uzgadnianie z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Cmentarze i mogiły historyczne

Ochrona cmentarzy i mogił historycznych polega na:

- wyłączeniu ich spod wszelkiej działalności inwestycyjnej, nie związanej z rewaloryzacją,
- zachowaniu i konserwacji historycznych elementów ukształtowania terenu cmentarzy (nasypy, wały, układ alejowy, układ kwater i mogił),
- zachowaniu i konserwacji starodrzewu,
- zachowaniu i konserwacji zabytkowych nagrobków, krzyży oraz innych elementów małej architektury (ogrodzenia, bramy),
- usuwaniu elementów zniekształcających (np. samosiewy, wysypiska śmieci, wyrobiska),
- zakazie lokalizowania w ich bezpośrednim sąsiedztwie działalności o uciążliwym charakterze oraz obiektów zasłaniających widok na cmentarz, czy też dysharmonizujących przestrzennie i kompozycyjnie z jego elementami.

Zabytki archeologiczne (stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków) objęte są ścisłą ochroną konserwatorską, która polega na zakazie prowadzenia na terenie zabytku wszelkiej działalności inwestycyjnej nie związanej z jego rewaloryzacją. Prace przy tych obiektach oraz w ich bezpośrednim otoczeniu mogą być prowadzone tylko za zgodą Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Stanowiska archeologiczne objęte są obserwacją archeologiczną. Wszelka działalność inwestycyjna na ich terenie może być prowadzona, po uprzednim uzgodnieniu jej ze służbą konserwatorską, pod nadzorem archeologiczno – konserwatorskim. W przypadku stwierdzenia reliktywów archeologicznych prace winny być przerwane, a teren udostępniony do badań archeologicznych, których wyniki zadecydują o możliwości ich kontynuowania.

W przypadku sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego na terenach występowania stanowisk archeologicznych należy w w/w dokumencie ustalić ich ochronę wraz z zasadami ochrony.

Na terenie objętym zmianą studium znajduje się stanowisko archeologiczne (karta ewidencyjna AZP/4/38-76)). Przed przystąpieniem do eksploatacji złoża na działce nr 215 należy wykonać wyprzedzające archeologiczne badania ratownicze, na które należy uzyskać pozwolenie WKZ.¹

Ochrona historycznych układów przestrzennych (urbanistycznych i ruralistycznych) polega na:

- zachowaniu historycznego rozplanowania układu wiejskiego i jego historycznych elementów (np: zespół kościoła, cmentarze, zespół dworski wraz z towarzyszącą im zielenią, krzyże i kapliczki przydrożne, wieś - ulicówka), historycznego układu komunikacyjnego i parcelacyjnego, a w szczególności przebiegu dróg w obecnych liniach rozgraniczających i zabudowy;
- zachowaniu otwartego charakteru historycznych placów targowych;
- kształtowaniu nowych elementów układu przestrzennego w dostosowaniu do historycznej kompozycji i dyspozycji funkcjonalno – przestrzennej układu oraz jego poszczególnych elementów;
- zachowaniu zbliżonej do historycznej skali układu;
- zachowaniu historycznych dominant wysokościowych, przestrzennych i architektonicznych (np. kościoła parafialnego i dzwonnicy, dworu)
- zachowaniu, restauracji i modernizacji technicznej zabudowy historycznej;
- dostosowaniu nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej wsi w zakresie sytuacji skali i bryły, oraz w nawiązywaniu do lokalnej tradycji budowlanej, przy lokalizacji nowych obiektów mieszkalnych i gospodarczych winna być zachowana tradycyjna dyspozycja funkcjonalno - przestrzenna zagrody;
- ochronie krajobrazu urządzonego i naturalnego związanego historycznie i przestrzennie z założeniem urbanistycznym i ruralistycznym, a także ekspozycji układu.

¹ *Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łomża uchwalona uchwałą nr V/17/11 Rady Gminy Łomża z dnia 31 stycznia 2011 r.*

W ramach ochrony dóbr kultury i stanowisk archeologicznych zakłada się następujące kierunki:

- wprowadzanie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego stosownych ustaleń uzgodnionych ze służbami ochrony zabytków,
- ustalanie sposobu postępowania (uzgodnionego ze służbami archeologicznymi) przy wyznaczaniu w miejscowych planach terenów ze stanowiskami archeologicznymi na cele budowlane,
- ustalenie obowiązku zawiadamiania służb archeologicznych o natrafieniu na obiekty nieznanego pochodzenia podczas prowadzenia prac ziemnych,
- współpraca pomiędzy właścicielami, władzami gminy i służbami ochrony zabytków w celu utrzymania obiektów w należyтым stanie i właściwego ich użytkowania.

Realizacja kierunków odbywać się będzie poprzez:

- spełnianie wymagań ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego na podstawie przepisów szczególnych,
- realizowanie ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- pomoc organizacyjna i finansowa właścicielom obiektów zabytkowych,
- przedstawienie do uzgodnienia Służbom Ochrony Zabytków zakresu prac porządkowych na terenie zabytkowych cmentarzy.

3.5. Kierunki i zasady rozwoju obszarów zabudowanych i przeznaczonych pod zabudowę

Rozwój obszarów zabudowanych oraz przeznaczonych pod zabudowę wynikać będzie:

- ze stanu zagospodarowania i wykształconych funkcji jednostek osadniczych,
- z uwarunkowań środowiska,
- z zakładanych kierunków rozwoju gminy.

Rozwój ukierunkowany będzie na podnoszenie ładów przestrzennych w kształtowaniu zagospodarowania gminy i standardów zabudowy mających wpływ na warunki życia mieszkańców, przy jednoczesnym zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Racjonalne gospodarowanie dobrem publicznym jakim jest przestrzeń, musi mieć pierwszeństwo nad interesem prywatnym. Dla części terenów gminy: położonego w granicach Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi (powołanego w 1994 roku Rozporządzeniem Nr 4/94 Wojewody Łomżyńskiego z dnia 10 grudnia 1994 roku) i objętej obszarem chronionego krajobrazu (Rozporządzenie Wojewody Łomżyńskiego nr 14/98 z dnia 19 maja 1998 roku), głównym kierunkiem zagospodarowania gminy jest jego ochrona oraz ustalenia dotyczące możliwości wykorzystania walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego. Zasady gospodarowania przestrzenią zawarte zostały w rozporządzeniach Wojewody i są nadrzędne w stosunku do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Na obszarach gdzie występują obiekty zabytkowe oraz zabytkowe układy przestrzenne wsi stosować należy ustalenia dotyczące ochrony zabytków, a realizacja nowego zagospodarowania powinna zapewniać właściwą jej ekspozycję.

W wyniku dokonanej analizy uwarunkowań na terenie gminy określone zostały **strefy zabudowy wsi z wyłączeniem terenów Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi, dla których strefy i zasady zagospodarowania określa plan ochrony parku**. W granicach stref zabudowy wsi znajdują się: tereny zabudowy istniejącej, tereny przeznaczone pod zabudowę w obowiązujących planach zagospodarowania przestrzennego i tereny wyznaczone w studium. Wskazane zostały również kierunki rozwoju układów przestrzennych.

Kierunki polityki przestrzennej w zakresie terenów zabudowy:

- lokalizowanie zabudowy mieszkaniowej, usługowej, rzemiosła produkcyjno – usługowego oraz usług związanych z wypoczynkiem na niezabudowanych działkach w granicach wyznaczonych stref zabudowy wsi,
- przestrzeganie zasady nie rozpraszania zabudowy przez lokalizowanie nowej zabudowy zagrodowej w wyznaczonych strefach zabudowy i granicach istniejących siedlisk zabudowy kolonijnej,
- wykluczenie z granic stref zabudowy wsi obiektów, które mogą być szkodliwe dla zdrowia

ludzi (np.: wysokotowarowe fermy hodowlane, uciążliwe zakłady przetwórstwa rolnospożywczego). Dopuszcza się lokalizację tych obiektów poza wyznaczonymi strefami zabudowy oraz terenem parku i chronionego krajobrazu pod warunkiem uwzględnienia:

- zasad ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- oszczędnego korzystania z zasobów i powierzchni gruntów,
- możliwości korzystania z istniejącej, bądź wykonania własnej infrastruktury technicznej,
- przestrzeganie zakazu przeznaczenia na cele budowlane powierzchni leśnych oraz terenów o niekorzystnych dla zabudowy warunkach fizjograficznych, *a także terenów położonych w wyznaczonych obszarach farm wiatrowych*¹
- zachowanie historycznie ukształtowanych układów przestrzennych wsi i form przestrzennych ich zabudowy objętych ochroną konserwatorską,
- ochronę krajobrazu naturalnego - wzgórz, stoki wyniesień, skarpy - związanego przestrzennie z historycznymi założeniami ruralistycznymi,
- poprawa wizerunku wsi oraz tworzenie nowych wartości kulturowych poprzez :
 - porządkowanie i utrzymanie w dobrym stanie technicznym istniejącej zabudowy i podejmowanie działań w zakresie podniesienia estetyki zagospodarowania działek budowlanych,
 - usunięcie lub odpowiednią przebudowę obiektów dysharmonizujących o obcych dla krajobrazu, otoczenia i tradycji formach oraz wprowadzanie nowych elementów krajobrazowych podnoszących estetyczne wartości tych terenów i podkreślających ich związek przestrzenny z historycznym założeniem,
 - dostosowanie nowej zabudowy do tradycji regionalnej, charakteru wsi w zakresie stosowania gabarytów zabudowy, formy zabudowy i rozwiązań konstrukcyjno- materiałowych, w tym rodzajów pokryć dachowych,
 - podporządkowanie nowych realizacji zagospodarowania ukształtowanym historycznie układom zabudowy,

Zabudowa terenów, wymagająca ustalenia:

- ich przeznaczenia,
- przebiegu nowych dróg, zagospodarowania i uzbrojenia technicznego,
- lokalnych warunków zabudowy,
- zasad podziału terenu na działki budowlane,
- oraz występuje obowiązek uzyskania zgody na zmianę przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze (w przypadku przeznaczenia na takie cele gruntów, które takiej zgody nie posiadają)

może nastąpić po wcześniejszym opracowaniu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Kierunki i zasady zagospodarowania terenów zabudowy:

- rozwój zabudowy rolniczej, mieszkaniowej, usługowej głównie poprzez modernizację, rozbudowę i uzupełnienia istniejących struktur,
- ograniczanie lokalizacji nowej zabudowy do granic wyznaczonych w strefach zabudowy wsi,
- zachowania istniejących oczek i cieków wodnych, a także terenów zalesionych i zadrzewionych w granicach stref zabudowy wsi.
- ochrona konserwatorska układów przestrzennych wsi: Stara Łomża, Siemień Nadrzeczny, Rybno, Puchały, Pniewo, Jednaczewo, Czaplice zgodnie z zasadami określonymi w rozdziale „Kierunki ochrony przestrzeni kulturowej”,
- podporządkowanie projektowania i realizacji obiektów budowlanych następującym zasadom:
 - budynki mieszkalne dwukondygnacyjne z poddaszem użytkowym,
 - kształtowania linii zabudowy przy zabudowie plombowej,
 - zachowania jednorodnego, nawiązującego do tradycji regionalnej, charakteru wsi w zakresie stosowania gabarytów zabudowy, formy zabudowy i rozwiązań konstrukcyjno –

¹ Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łomża uchwalona uchwałą nr XXII/114/12 Rady Gminy Łomża z dnia 10 września 2012 r.

materiałowych, w tym rodzajów pokryć dachowych,

- poprawę warunków funkcjonowania istniejących gospodarstw rolnych poprzez modernizację, rozbudowę i powiększanie o niezabudowane przyległe działki,
- rozwój działalności usługowo - produkcyjnej poprzez:
 - modernizację i rozbudowę istniejących obiektów oraz realizację nowych obiektów usługowych z zakresu obsługi ludności w dostosowaniu do potrzeb w szczególności w ośrodkach Konarzyce, Wygoda, Kupiski,
 - realizację nowych zakładów produkcyjnych poza terenem Parku i chronionego krajobrazu,
 - adaptację na funkcje usługowo - produkcyjne nieużytkowanych obiektów,
 - rozwój rzemiosła nieuciążliwego w ramach istniejącej struktury osadniczej,
- rozwój funkcji turystyczno – krajoznawczo - edukacyjnej poprzez:
 - rozwój turystyki przyrodniczej, wędrowniej pieszej, rowerowej, konnej,
 - rozwój sportów: narciarstwo biegowe oraz zjazdowe - Stara Łomża,
 - rozwój usług z zakresu obsługi ruchu turystycznego,
 - realizację zabudowy letniskowej poprzez: adaptację nieużytkowanych siedlisk rolniczych, w formie zespołów zabudowy lokalizowanych w strefach zabudowy wsi w szczególności w miejscowościach: Stara Łomża, Siemień Nadrzeczny,
 - tworzenie bazy wypoczynku dziennego i pobytowego – we wsi Boguszyce,
 - tworzenie gospodarstw agroturystycznych na bazie istniejących gospodarstw rolnych oraz nowowznoszonych obiektów poprzez dostosowanie części zabudowy mieszkaniowej do świadczenia usług turystycznych, we wsiach położonych nad rzekami i w Parku,
 - urządzenie ogólnodostępnych terenów rekreacyjno - wypoczynkowych w rejonach określonych na rysunku studium,
 - urządzenie pól biwakowych obsługujące głównie wodny szlak Narwi oraz wędkarzy
 - urządzenie ścieżek pieszych i rowerowych z uwzględnieniem istniejących pieszych szlaków turystycznych: Stara Łomża – Siemień Nadrzeczny – Pniewo – Gać, Czerwony Bór- Podgórze - Siemień Rowy - Siemień Nadrzeczny, Siemień Nadrzeczny - Pniewo – Gać oraz istniejących ścieżek przyrodniczych: dno doliny Narwi; Pniewo - Pniewo i Koty - Bronowo.
- rozwój zaplecza obsługi transportu drogowego poprzez:
 - rozbudowę zaplecza obsługi ruchu turystycznego z usługami handlu, gastronomii, hotelarskimi oraz obsługi podróży samochodowych – lokalizacja przy drodze krajowej nr 63 we wsi Podgórze i przy drodze wojewódzkiej nr 677 na granicy z gminą Śniadowo,
 - realizacja szlaków turystycznych i ścieżek rowerowych należy dążyć do budowy ciągów ścieżek związanych z terenami miasta.

3.6. Kierunki rozwoju infrastruktury społecznej

W zakresie usług ponadpodstawowych jak administracja finansowa, samorządowa, lecznictwo zamknięte i specjalistyczne, kultura, szkolnictwo ponadgimnazjalne i wyższe – gmina znajduje się w zasięgu oddziaływania regionalnego ośrodka rozwoju - miasta Łomży, w którym jest siedziba gminy i powiatu łomżyńskiego.

3.6.1. Edukacja

Na terenie gminy w roku szkolnym 2002/2003 funkcjonują szkoły podstawowe w następujących miejscowościach: Wygoda, Puchały, Pniewo, Podgórze, Nowe Kupiski, Konarzyce, Jarnuty, Czaplice oraz Stowarzyszenie Edukator w Lutostaniu. W wyniku reformy administracyjnej likwidacji uległy szkoły podstawowe w Modzelach Starych i Giełczynie.

Na terenie gminy Łomża brak jest szkoły gimnazjalnej. Uczniowie z całej gminy uczęszczają do gimnazjum znajdującego się w mieście Łomży.

Wychowanie przedszkolne odbywa się w oddziałach przedszkolnych przy wszystkich szkołach podstawowych.

W zakresie edukacji zakłada się następujące kierunki i zadania rozwoju:

dostosowanie bazy szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego do potrzeb zreformowanego

systemu oświaty poprzez:

- dokończenie budowy budynku szkoły wraz z zapleczem sportowym w Wygodzie,
- zakończenie rozbudowy oraz modernizacji szkoły i boiska w Konarzycach,
- modernizację i remont szkoły wraz z boiskiem w Czaplicach,
- sukcesywną modernizację pozostałych szkół,
- rozwój przyszkolnej bazy sportowej (budowa pełnowymiarowych sal gimnastycznych przy szkołach podstawowych),
- organizowanie systemu dowozu dzieci do szkół.
- podnoszenie poziomu wykształcenia młodzieży poprzez:
 - zwiększenie roli i udziału liceów ogólnokształcących w systemie edukacji ponadgimnazjalnej,
 - upowszechnianie wykształcenia średniego w wyniku zwiększania liczby uczniów w technikach i liceach zawodowych,
- dostosowanie struktury systemu i profili kształcenia do zmieniającego się popytu na rynku pracy poprzez ścisłą współpracę z podmiotami gospodarczymi powiatów i regionu w zawodach poszukiwanych na rynku pracy,
- poprawę jakości i metod nauczania z wykorzystaniem nowoczesnych technik poprzez:
 - tworzenie i rozbudowę pracowni komputerowych w szkołach podstawowych,
 - tworzenie i rozbudowę pracowni językowych,
 - poprawę wyposażenia dydaktycznego.

3.6.2. Ochrona zdrowia

Na terenie gminy funkcjonuje jedna placówka leczenia otwartego – podstawowy ośrodek zdrowia w Wygodzie. Dysponuje gabinetami lekarskimi: rodzinnym, stomatologicznym i poradni dla kobiet. Ośrodek obsługuje południową część gminy. Pozostała część gminy obsługiwana jest przez placówki zlokalizowane w Łomży.

W zakresie leczenia zamkniętego i specjalistycznego gmina obsługiwana jest przez szpital i poradnie specjalistyczne w Łomży i Białymstoku.

Należy dążyć do poprawy funkcjonowania i usprawniania warunków w leczeniu otwartym poprzez:

- modernizację ośrodka zdrowia w Wygodzie,
- utworzenie gabinetu lekarskiego i stomatologicznego w gimnazjum,
- tworzenie warunków do rozwoju instytucji lekarza domowego,
- rozwój profilaktyki zdrowotnej,
- zapewnienie mieszkańcom dostępu do specjalistycznych usług medycznych,
- rozszerzanie zakresu świadczonych usług zdrowotnych,
- stworzenie warunków do rozwoju budownictwa mieszkaniowego dla lekarzy.

3.6.3. Opieka socjalna

W 2002 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomży obejmował pomocą społeczną 718 osób w 423 rodzinach. Pomocą objęto 7,5% mieszkańców gminy.

Dominującą przyczyną korzystania z pomocy społecznej jest niepełnosprawność, ubóstwo, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w rodzinach niepełnych i wielodzietnych, alkoholizm oraz potrzeba ochrony macierzyństwa.

W celu poprawy funkcjonowania opieki socjalnej należy dążyć do rozbudowy bazy i form opieki społecznej poprzez:

- doskonalenie działań ośrodków pomocy społecznej w zakresie pomocy środowiskowej,
- utworzenie Domu Dziennego Pobytu w Pniewie,
- utworzenie domów opieki społecznej w Pniewie,
- adaptację budynku po szkole na Dom Pomocy Społecznej w Gielczynie,
- zapewnienie opieki socjalnej dla bezrobotnych bez szans uzyskania pracy,
- wspieranie działań instytucji i organizacji zajmujących się działalnością socjalną, opieką społeczną oraz problemami uzależnień i patologii społecznych,

- tworzenie ośrodków wypoczynku, edukacji i integracji dla osób niepełnosprawnych.

3.6.4. Usługi kultury

Na terenie gminy Łomża funkcjonuje gminny ośrodek kultury w Pniewie i biblioteki w miejscowościach: Wygoda, Pniewo, Nowe Kupiski, Konarzyce i Podgórze.

Do upowszechniania kultury wykorzystane są także remizy straży pożarnej we wsiach: Gać, Stare Kupiski, Pniewo, Siemień Nadrzeczny, Podgórze, Stare Modzele, Giełczyn, Konarzyce, Czaplice, Chojny Młode, Nowe Kupiski, Jednaczewo.

Rozwój kultury następować będzie poprzez tworzenie warunków do:

- utrzymania istniejących placówek kultury zwłaszcza gminnego ośrodka kultury w Pniewie,
- dokończenia realizacji i wyposażenia punktu kulturalno-oświatowego w Podgórzu,
- utworzenia i wyposażenia placówek kulturalno-oświatowych oraz powołania zespołu tanecznego w Kupiskach, Pniewie i Podgórzu,
- właściwego wyposażenia remizo-świećlic,
- modernizacji wszystkich placówek kultury, zwłaszcza gminnego ośrodka kultury w Pniewie,
- sukcesywnego zwiększania ilości podstawowych placówek kultury na terenie gminy.

3.6.5. Sport, rekreacja, wypoczynek

W gminie są następujące placówki sportowe: sale gimnastyczne w szkołach podstawowych w Nowych Kupiskach i Wygodzie oraz małe, zastępcze sale gimnastyczne w pozostałych szkołach podstawowych i boiska sportowe przy wszystkich szkołach podstawowych. Młodzież gimnazjalna korzysta z sali gimnastycznej przy gimnazjum w Łomży,

Polepszenie stanu bazy sportowej, bazy rekreacyjno – wypoczynkowej oraz warunków do rozwoju sportu i rekreacji następować będzie poprzez:

- rozwój przyszkolnej bazy sportowej i właściwego zaplecza sportowego przy wszystkich szkołach podstawowych,
- modernizację przyszkolnych boisk sportowych,
- budowę boiska w Nowych Kupiskach,
- budowę pól namiotowych w Siemieniu Nadrzecznym i Pniewie,
- zrealizowanie plaży strzeżonej w Siemieniu Nadrzecznym oraz trasy do narciarstwa biegowego w Starej Łomży nad Rzeką,
- budowę kortów tenisowych w Podgórzu i Nowych Kupiskach,
- utworzenie parku rekreacyjnego w Wygodzie,
- rozwój bazy rekreacyjno – wypoczynkowej (ścieżki rowerowe, szlaki piesze, ścieżki zdrowia),
- organizowanie imprez rekreacyjno - sportowych o charakterze masowym (festyny sportowe, rajdy turystyczne, itp.),
- rozwijanie współzawodnictwa sportowego w wyniku organizacji międzyszkolnych lig sportowych,
- wspieranie i pobudzanie społeczeństwa do aktywnych form sportowego stylu życia.

3.6.6. Mieszkalnictwo

W celu poprawy warunków zamieszkania należy tworzyć warunki do rozwoju i modernizacji budownictwa mieszkaniowego poprzez:

- przygotowanie terenów budowlanych poprzez przeznaczenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego terenów pod różne formy budownictwa oraz realizację uzbrojenia technicznego,
- realizację budownictwa socjalnego,
- rozwój przemysłu materiałów budowlanych,
- wyposażanie zabudowy mieszkaniowej w urządzenia infrastruktury społecznej (z zakresu edukacji, zdrowia, opieki socjalnej i bezpieczeństwa publicznego), technicznej i obsługi komunikacyjnej,

- tworzenie warunków lokalnych więzi społecznych poprzez realizację i uzupełnienie bazy materialnej w zakresie: kultury, sportu, rozrywki i wypoczynku zbiorowego,
- zwiększanie ładunku przestrzennego na terenach mieszkaniowych.

3.7. Kierunki rozwoju sfery gospodarczej

3.7.1. Rolnicza przestrzeń produkcyjna

Warunki naturalne rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy Łomża są dobre do rozwoju rolnictwa, gdyż 44% powierzchni użytków rolnych stanowią gleby II - IV klasy, a tylko 17,6% klasy VI i VII, zaś w gruntach ornych, dobre kompleksy przydatności rolniczej stanowią 46,6%. Korzystna także jest struktura użytków rolnych, gdyż grunty orne stanowią 70% powierzchni.

Użytki zielone, które stanowią aż 30% obszaru użytków rolnych, z których ponad 43% powierzchni stanowią kompleksy średnie mogą stanowić dobrą bazę do rozwoju produkcji zwierzęcej. Jednak wymagają one nakładów, gdyż 35% powierzchni wymaga zmeliorowania oraz modernizacji melioracji.

Natomiast grunty orne, w większości dobrej jakości predysponowane są do produkcji roślinnej o wysokiej wydajności, w szczególności roślin przemysłowych oraz pastewnych do rozwoju produkcji zwierzęcej.

Ogólny wskaźnik rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynosi 52,5 pkt, wobec 52,1 pkt dla powiatu łomżyńskiego i 55,0 pkt dla województwa.

Rolnictwo stanowi podstawę gospodarki gminy i ze względu na konieczność dostosowania się do nowych uwarunkowań gospodarki rynkowej i wymogów Unii Europejskiej wymaga ciągłych przemian.

Procesy te mają zapewnić właściwe wykorzystanie ziemi, zasobów pracy, środków technicznych, zmniejszeniu kosztów produkcji i jej dostosowania do potrzeb rynku, poprawie jakości produktów i ich dostosowania do norm unijnych przy spełnieniu wymogów ochrony środowiska.

Ważną sprawą jest umiejętne wykorzystanie instrumentów finansowych, prawnych i edukacyjnych Unii Europejskiej, zarówno w okresie przedakcesyjnym w różnych programach przystosowawczych, jak i w okresie przynależności do struktur.

Aby osiągnąć powyższe cele należy przyjąć następujące kierunki działań:

- właściwe wykorzystanie naturalnych warunków użytkowych rolniczej przestrzeni produkcyjnej poprzez:
 - dalszy rozwój produkcji zwierzęcej w zakresie chowu bydła mlecznego i trzody chlewnej w kierunku nowoczesnych metod,
 - wydzielanie gruntów nieprzydatnych do produkcji rolnej pod zalesienia lub zmiany sposobu użytkowania na inne cele,
 - zapobieganie degradacji użytków rolnych i urządzeń melioracyjnych,
 - ograniczenie przeznaczenia na cele nierolnicze i nieleśne gruntów wysokich klas bonitacyjnych, w szczególności zmeliorowanych użytków rolnych.
- poprawa warunków do rozwoju produkcji rolniczej, poprzez:
 - meliorację użytków zielonych na obszarze 1487 ha, w pierwszej kolejności w dolinie rzeki Bździażek oraz modernizację istniejących urządzeń melioracyjnych a także budowę zbiornika małej retencji o funkcji ogólnogospodarczej zgodnie z „Programem małej retencji wodnej do roku 2015 we wsi Mikołajki o powierzchni 0,30 ha,
 - budowę i modernizację dróg rolniczych zapewniających właściwą obsługę i wykorzystanie użytków rolnych z możliwością wykorzystania środków celowych,
 - poprawę struktury agrarnej gospodarstw rolnych w zakresie powiększania ich powierzchni i polepszenia rozłogu poprzez scalenia i wymiany gruntów,
 - rekultywację i zagospodarowanie terenów zdegradowanych i zdewastowanych na cele rolnicze lub leśne,
- tworzenie warunków do dalszego rozwoju produkcji rolnej, poprzez:
 - rozwój gospodarstw specjalistycznych w celu dostosowania jakości wytwarzanych produktów do norm unijnych i innych rynków zagranicznych przy zachowaniu zasad ochrony środowiska naturalnego,
 - zwiększenie produktywności gospodarstw w wyniku wprowadzania nowoczesnych

- i efektywnych sposobów gospodarowania zarówno w produkcji roślinnej jak i zwierzęcej oraz podnoszenia kwalifikacji zawodowych rolników w zakresie technik gospodarowania, rachunkowości i zarządzania,
- poprawę wyposażenia gospodarstw w infrastrukturę techniczną z wykorzystaniem środków pomocowych,
- tworzenie warunków do wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, poprzez:
 - rozwój rolnictwa ekologicznego połączonego z agroturystyką jako działalności uzupełniającej działalność podstawową związaną z prowadzeniem gospodarstw rolnych w szczególności dla małych gospodarstw położonych w atrakcyjnych terenach, przede wszystkim w granicach Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi,
 - utrzymanie i dalszy rozwój istniejących zakładów przetwórstwa rolno – spożywczego, zwłaszcza w ośrodkach już wykształconych (Podgórze, Stare Kupiski, Nowe Kupiski, Stare Chojny),
 - wspieranie rozwoju nowych zakładów przetwórczych o małej i średniej skali produkcji,
 - tworzenie rezerw terenowych i wykorzystanie istniejących pustostanów pod rozwój działalności gospodarczej celem tworzenia miejsc pracy na obszarach wiejskich,
 - wielokierunkowy rozwój edukacji w zakresie podjęcia działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich,
 - wszechstronną pomoc podmiotom i osobom podejmującym działalność gospodarczą w zawodach pozarolniczych,
 - rozwój drobnej wytwórczości, rzemiosła regionalnego i innej uzupełniającej działalność podstawową związaną z prowadzeniem gospodarstwa rolnego,
 - **wydobywanie kopalin z udokumentowanych złóż kopalin,**
- rozwój usług rolniczych i instytucji obsługi rolnictwa poprzez:
 - organizowanie grup producenckich, spółdzielni i innych form samoorganizowania się rolników celem obniżenia kosztów produkcji, łatwiejszego zbytu surowców rolnych,
 - wspieranie rozwoju nowoczesnych instytucji obsługi rolnictwa w zakresie doradztwa prawnego, ekonomicznego i podatkowego,
 - uaktywnienie współpracy lokalnych władz samorządowych i innych instytucji działających na rzecz środowiska wiejskiego w zakresie pozyskania środków na rozwój infrastruktury, przedsiębiorczości i tworzenia pozarolniczych miejsc pracy,
 - poszerzenie wiedzy społeczności wiejskiej dotyczącej integracji z Unią Europejską.

3.7.2. Leśnictwo

Lasy, wraz z terenami rolnymi, wodami powierzchniowymi i terenami zabudowy, stanowią główny element powierzchniowy i krajobrazowy zagospodarowania gminy. W celu podnoszenia ekologicznych, krajobrazowych, klimatycznych i gospodarczych funkcji lasów, należy przede wszystkim:

- utrzymać istniejące powierzchnie leśne oraz poddać zalesieniu tereny o małej przydatności dla produkcji rolnej,
- ograniczyć przeznaczenie lasów na cele nieleśne jedynie do przypadków wymagających realizacji celów publicznych związanych z budową infrastruktury liniowej,
- przestrzegać zasad prawidłowego gospodarowania zasobami leśnymi (pozyskiwanie drewna w najstarszych klasach wieku i na niewielkich powierzchniach).

3.7.3. Działalność produkcyjno-usługowa

Rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej stanowi podstawowy warunek poprawy sytuacji, zwłaszcza na rynku pracy. Należy podejmować odpowiednie działania, które będą sprzyjały rozwojowi tego typu działalności. Należą do nich:

- utrzymanie i rozwój istniejących zakładów pracy,
- zagospodarowanie niewykorzystanych obiektów,
- racjonalne wykorzystanie istniejącego majątku produkcyjnego, zasobów surowców i kwalifikowanych kadr,
- tworzenie miejsc pracy na wsi – (zakłady usługowe, przetwórstwo spożywcze),
- popieranie i stymulowanie przedsiębiorczości lokalnej,

- opracowanie ofert lokalizacyjnych dla nowych inwestorów,
- wykorzystanie lokalnych rezerw siły roboczej,
- rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego w oparciu o własną bazę surowcową,
- tworzenie nowych zakładów produkcyjnych w oparciu o wykorzystanie miejscowych surowców (rolne, drzewne, mineralne),
- *eksploatacja udokumentowanych lokalnych zasobów kruszywa naturalnego¹*
- rozszerzanie zakresu usług turystycznych w oparciu o walory przyrodnicze i kulturowe,
- promocja gminy.

3.7.4. Turystyka

Wysoka jakość przyrodniczych walorów północnej części obszaru gminy - obszar Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi oraz Obszar Chronionego Krajobrazu Równiny Kurpiowskiej i Doliny Dolnej Narwi, wzbogaconych licznymi elementami kulturowymi, stwarzają korzystne warunki do intensywniejszego wykorzystania tych obszarów dla potrzeb turystyki.

Dalsze turystyczne wykorzystanie walorów środowiskowych należy ukierunkować na:

- promocję przyrodniczych i kulturowych walorów Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi,
- wysoką jakość (estetyczną i ekologiczną) nowopowstających obiektów turystycznych - również domów letniskowych,
- optymalizowanie wielkości nowych obiektów turystycznych w stosunku do uwarunkowań środowiska przyrodniczego,
- rozwoju bazy agroturystycznej, szczególnie w miejscowościach położonych w granicach oraz sąsiedztwie Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi,
- ochronę przed zanieczyszczaniem wód Narwi innych cieków wodnych, w celu możliwości turystycznego i rekreacyjnego ich wykorzystania,
- ochronę innych elementów środowiska przyrodniczego użytkowanych turystycznie,
- utrzymanie istniejących szlaków turystycznych oraz urządzenie ścieżek rowerowych wzdłuż dróg: Łomża - Siemień Nadrzeczny - Pniewo, Łomża - Giełczyn - rezerwat Dębowe Góry (gm. Zambrów) - Podgórze - Siemień Nadrzeczny i Łomża - Jednaczewo - Szablak - Nowogród.

3.8. Kierunki rozwoju komunikacji

3.8.1. Sieć drogowa

Gmina Łomża leży w centralnej części Ziemi Łomżyńskiej po lewej stronie Narwi, przylegając od strony południowej do węzła komunikacyjnego i obszaru miasta Łomży. Najważniejszymi drogami gminy są i pozostaną w przyszłości odcinki dróg krajowych:

- Łomża - Zambrów – odcinek drogi nr 63 Pisz - Kolno - Kisielnica - Łomża - Zambrów - Siedlce, o klasie funkcjonalnej *kierunkowo Gp G (główna)²* i docelowo *S klasy GP¹* jako połączenie z drogą ekspresową Warszawa - Białystok nr 8 w rejonie obejścia Zambrowa,
- Łomża - Ostrołęka - Warszawa - drogi krajowej nr 61 Warszawa - Łomża - Grajewo - Augustów, o klasie funkcjonalnej kierunkowo Gp i docelowo S,

oraz odcinki dróg wojewódzkich o klasie funkcjonalnej kierunkowo - Gp:

- Łomża - Śniadowo - Ostrów Mazowiecka (dojazd w kierunku Warszawy) nr 677,
- Łomża - Nowogród - (Olsztyn) nr 645,
- Łomża - Mężenin - (dojazd do drogi nr 8 i dalej w kierunku Białegostoku) nr 679.

Docelowy układ drogowy uzupełniają odcinki dróg powiatowych o znaczeniu lokalnym i odcinki ważniejszych dróg gminnych pokazane na planszy studium.

Gmina Łomża jest położona bezpośrednio przy ważnych drogach tranzytowych o charakterze

¹ Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łomża uchwalona uchwałą nr V/17/11 Rady Gminy Łomża z dnia 31 stycznia 2011 r.

² Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łomża uchwalona uchwałą nr XVIII/101/12 Rady Gminy Łomża z dnia 16 maja 2012 r.

drogi międzynarodowej, międzyregionalnej oraz na trasie ruchu turystycznego i rekreacyjnego. W rejonie Łomży zbiega się 6 ważnych kierunków tranzytowych co powoduje, że Łomża jest ważnym węzłem drogowym i jednocześnie ważną przeprawą drogową przez rzekę Narew. Z powyższego względu dotychczasowe plany zagospodarowania przestrzennego rezerwowały trasę obejścia Łomży w ciągu drogi nr 61 po wschodniej stronie w postaci obwodnicy o długości ok. 10 km z odejściem w kierunku Zambrowa, Ostrowi Mazowieckiej i w kierunku Ostrołęki. Układ docelowych dróg tranzytowych w rejonie Łomży pokazano jako element nadrzędny na planszy kierunków. Rozwiązania projektowe i funkcjonalne systemu transportowego gminy powinny być dostosowane do ww. układu dróg i obwodnic węzła łomżyńskiego.

Teren gminy jest położony na skraju Narwi, co ma i będzie miało w przyszłości istotny wpływ na ukształtowanie układu komunikacyjnego regionu. Na terenie miasta Łomży istnieją dwa mosty przez Narew. Docelowo przewiduje się realizację trzeciego mostu na trasie projektowanej obwodnicy Łomży. Na terenie gminy nie występują inne przeprawy przez rzekę poza lokalnym, gospodarczym promem w rejonie wsi Rakowo (teren gminy Piątnica).

Należy zauważyć, że gmina Łomża (tereny poza miastem) nie jest ośrodkiem ruchotwórczym i wobec tego w przyszłości będzie występować stosunkowo duża równowaga między lokalnymi potrzebami i uwarunkowaniami lokalnego systemu transportowego. Konflikty komunikacyjne będą występować wyłącznie w związku z ruchem tranzytowym. Drogi wylotowe z Łomży mimo, że będą dawać dobre połączenia komunikacyjne z siecią drogową kraju będą w obszarach przebiegu przez wsie uciążliwe. Drogi krajowe i częściowo drogi wojewódzkie będą wymagały na terenie gminy Łomża wyłączenia z ruchu lokalnego, rolniczego i będą wymagały ograniczenia w obsłudze terenów przyległych.

Przeciążenie drogi nr 61 transportem ciężarowym oraz jej wysoka ranga jako ważnej drogi międzynarodowej, turystycznej i wakacyjnej została w ostatnim czasie dostrzeżona. Podjęto szereg decyzji zmierzającej do pełnej modernizacji drogi i dostosowania nawierzchni do obciążeń powyżej 100 KN/oś.

Wpływ przyszłej drogi ekspresowej Warszawa – Białystok projektowanej przez teren województwa podlaskiego jako połączenia z krajowym i europejskim systemem dróg ruchu szybkiego będzie dla terenu gminy pośredni, ale stosunkowo istotny poprzez połączenia drogowe Łomża – Zambrow i Łomża – Ostrow Mazowiecka.

Należy się też liczyć ze stałym wzrostem uciążliwości przebiegu głównych dróg tranzytowych przez teren gminy. Na terenie gminy przewiduje się budowę części odcinka obwodnicy Łomży, która na podstawie dotychczasowych studiów przebiegać będzie poza fortami na nową przeprawę mostową powyżej ostatnio zrealizowanego mostu na wylocie ul. Sikorskiego w Łomży. Dalej przebieg obwodnicy Łomży będzie przecinał drogę nr 63 (węzeł lub skrzyżowanie o częściowo ograniczonych relacjach), dalej będzie przecinał obecną „szosę do Mężenina” tj. drogę nr 679 (główny węzeł drogowy w rejonie Łomży z odejściem obwodnicy w kierunku drogi nr 61 do Ostrołęki poprzez ulicę Poznańską) i dalej do drogi nr 677 z obejściem wsi Konarzyce. Przebiegi dróg tranzytowych pokazano jako elementy nadrzędne na planszy diagnozy. Obwodnice i obecne przebiegi dróg nr 61 i nr 63 będą też ważnymi drogami rekreacyjnymi obciążonymi ruchem letnim i turystycznym. W sieci drogowej gminy należy rezerwować teren pod obwodnicę Łomży wykluczając jej obudowywanie i zainwestowanie inne niż rolnicze.

Na rysunku planszy kierunków systemu transportowego gminy pokazano poza problematyką dróg krajowych i wojewódzkich, sieć dróg powiatowych i gminnych zgodnie z podziałami administracyjnymi i funkcjonalnymi. Docelowo należy przewidywać następujące klasy dla ww. dróg i odpowiadających im odcinków ulic (wg Rozporządzenia MTiGM z 03.03.1999 r.):

- drogi powiatowe – klasa Z lub L (wg projektu sieci),
- drogi gminne – klasa D lub L (wg projektu sieci).

Oprócz dróg tranzytowych i lokalnych na terenie wsi gminnych występują drogi oraz ulice wewnętrzne (dojazdy gospodarcze i dojazdy na terenach zamieszkania), a także drogi zakładowe, które nie podlegają analizie w ramach studium.

Ustala się następujące parametry projektowe i urbanistyczne odcinków dróg i ulicznaczonych na rysunku „Kierunków” dla elementów podstawowego układu komunikacyjnego gminy i okre-

ślonych symbolami klas wg Rozporządzenia Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r. (Dz. U. Nr 43, poz.430):

1) oznaczenie – „S” – docelowy ciąg drogi nr 61 i 63

- a) *funkcja* – droga ekspresowa, odcinki włączone do krajowego układu dróg ruchu szybkiego,
- b) *podstawowe parametry projektowe* – szerokość jezdni dla $V_p=100$ km/h – 8 m (min. 7,0 + opaski 2 x 0,5m i utwardzone pobocza), dla rozwiązania docelowego, dwujezdniowego 2 x 7,50 m + utwardzone pobocze awaryjne,
- c) *szerokość w liniach rozgraniczających* – minimalna, etapowo dla ciągu jednojezdniowego 30 m, docelowo minimum 40 m dla dwóch jezdni dwupasmych i 50 m dla odcinków dwóch jezdni trzypasmych z poszerzeniami w rejonach węzłów,
- d) *stopień dopuszczanej obsługi terenu przyległego* – wykluczony, tylko przez węzły i zjazdy na tereny MOP, projektowane zapewnienie obsługi przez dojazdy i drogi zbiorcze gospodarcze.

2) oznaczenie – „Gp” – kierunkowo klasa ciągów dróg krajowych 61 i 63 (szczególnie na odcinku Łomża - Zambrów po realizacji obwodnicy Łomży), klasa przewidywana docelowo dla drogi wojewódzkiej nr 677;

- a) *funkcja* – droga i ulice główne ruchu przyspieszonego,
- b) *podstawowe parametry projektowe* – szerokość jezdni – 8 m (min.7,0 + opaski 2 x 0,5m), na skrzyżowaniach zalecane poszerzenia 11 - 9 m, na obszarach zabudowy chodniki wydzielone od jezdni zielenią lub barierami ochronnymi szerokości min. 2,0 m, prędkość projektowa $V_p=100-60$ km/h zależnie od obszaru,
- c) *szerokość w liniach rozgraniczających* – minimalna 30 m, zalecana przy istniejącej szerokości powyżej 30 wg stanu istniejącego,
- d) *stopień dopuszczanej obsługi terenu przyległego* – na terenie zainwestowanym „wyjątkowo dopuszczany lub w pełni ograniczony do zjazdów na drogi zbiorcze”, zalecane zapewnienie obsługi przez zjazdy łączone i przez dojazdy zbiorcze oraz na terenach nie zainwestowanych – całkowicie ograniczony lub czasowo dopuszczony do przypadków szczególnych, a docelowo zapewnienie dojazdów poprzez sieć dróg dojazdowych, zbiorczych.

3) oznaczenie – „G” – klasy dróg wojewódzkich

- e) *funkcja* – droga i ulice główne odpowiadające ciągom drogowych,
- f) *podstawowe parametry projektowe* – szerokość jezdni – 8 m (min. 7,0 + opaski 2 x 0,5m), na skrzyżowaniach zalecane poszerzenia, na obszarach zabudowy chodniki wydzielone od jezdni zielenią lub barierami ochronnymi szerokości min. 2,0 m, prędkość projektowa $V_p=80-60$ km/h zależnie od obszaru,
- a) *szerokość w liniach rozgraniczających* – minimalna 25 m, zalecana przy istniejącej szerokości powyżej 25 wg stanu istniejącego,
- g) *stopień dopuszczanej obsługi terenu przyległego* – na terenie zainwestowanym „wyjątkowo dopuszczany lub w pełni ograniczony do zjazdów na drogi zbiorcze”, zalecane zapewnienie obsługi przez zjazdy łączone i przez dojazdy zbiorcze oraz na terenach nie zainwestowanych, a docelowo zapewnienie dojazdów poprzez sieć dróg dojazdowych, zbiorczych

4) oznaczenie – „Z”

- a) *funkcja* – ulice i drogi zbiorcze – istniejące i kierunkowe przebiegi dróg powiatowych,
- b) *podstawowe parametry projektowe* – szerokość jezdni – min. 7 m, (na skrzyżowaniach zalecane 9 m), na obszarach gęstej zabudowy chodniki wydzielone od jezdni zielenią lub barierami ochronnymi szerokości min. 2,0 m, prędkość projektowa $V_p=60-40$ km/h,
- c) *szerokość w liniach rozgraniczających* – minimalna 20 m, zalecana przy istniejącej szerokości powyżej 20 wg stanu istniejącego,
- d) *stopień dopuszczanej obsługi terenu przyległego* – na terenie zainwestowanym „częściowo ograniczony”, zalecane zapewnienie obsługi przez zjazdy łączone i przez dojazdy zbiorcze oraz na terenach nie zainwestowanych – ograniczony do przypadków uzasadnionych.

5) oznaczenie – „L”

- a) *funkcja* – ulice i drogi lokalne w rozumieniu Rozporządzenia Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r (Dz.U. Nr 43, poz.430),
- b) *podstawowe parametry projektowe* – szerokość jezdni – min. 7 m, zalecane poszerzenia zjazdowe i zatoki parkingowe (na skrzyżowaniach zalecane 9,0-12,0 m), chodniki wydzielone od jezdni zielenią lub przykrawężnikowe szerokości min. 2,5 m, prędkość projektowa $V_p = 50$

km (prędkości eksploatacyjne wg ustaleń administracji ruchem drogowym – na terenach miejskich 60 km/h),

- c) *szerokość w liniach rozgraniczających* – minimalna 12m , zalecana 15m i wg stanu istniejącego przy szerokości powyżej 15 m lub więcej,
- d) *stopień dopuszczonej obsługi terenu przyległego* – na terenie zainwestowanym – dopuszczalna obsługa przyległych działek oraz stopień obsługi, ograniczony w miejscach niebezpiecznych i o słabej widoczności”.

Lokalne układy dróg i ulic wiejskich wymagają realizacji dogodnych połączeń z układem zewnętrznym, podstawowym poprzez budowę dróg i ulic dojazdowych „D” o szerokościach jezdni min 5,5 m z izolowanym ruchem pieszym i rowerowym przy szerokości w liniach rozgraniczających minimum 10 m (zalecane szerokości 12- 15 m).

Administracja dróg wojewódzkich wymaga dodatkowo, aby zostały spełnione następujące parametry i standardy dla dróg wojewódzkich:

- wymagana klasa „G” wg rozporządzenia MTiGM z dnia 2 marca 1999 r. (Dz. U. Nr 43, poz.430) z włączeniami dróg bocznych klasy nie niższej niż „L” (wyjątkowo „D”) w terenie zabudowanym nie mniej niż 500 m (wyjątkowo nie mniej niż 400 m) i poza terenem zabudowanym nie mniej niż 800 m (wyjątkowo nie mniej niż 600 m),
- ograniczenie ilości zjazdów na tereny przyległe do minimum (zapewniać dojazdy z dróg niższych klas szczególnie w wypadkach stref nowej zabudowy),
- wymagane szerokości pasa drogowego odcinków ulic (na terenie zabudowanym) w ciągu drogi „G” – min. 25 m dla przekrojów jezdni jednoprzestrzennej dwupasowej (1x2) i więcej w wypadku odcinków jezdni wielopasowych (2x2) lub (2x3),
- wymagane szerokości pasa drogowego na terenie niezabudowanym w ciągu drogi „G” – min. 25 m dla przekroju (1x2) i min 35 m dla przekroju (2x2),
- w rejonie skrzyżowań, w wypadku gdy nie ma możliwości zapewnienia obsługi komunikacyjnej z dróg bocznych (w sposób bezkonfliktowy w stosunku do ruchu na drodze wojewódzkiej), nie należy lokalizować usług i innych obiektów publicznych,
- obiekty budowlane przy drodze wojewódzkiej należy lokalizować poza pasem drogowym w odległości od krawędzi jezdni nie mniejszej niż 8,0 m na terenach zabudowanych i nie bliżej niż 20 m na terenach niezabudowanych (wg art. 43.1 ustawy o drogach publicznych z 21 marca 1985 r. (tekst jednolity Dz. U. 71 z dnia 29 sierpnia 2000). Obiekty przeznaczone na stały pobyt ludzi powinny też uwzględniać wymagania ochrony przed niekorzystnymi oddziaływaniami dróg (uciążliwości akustyczne, emisji spalin i wibracje),
- nowoprojektowane obiekty budowlane przeznaczonych na stały pobyt ludzi powinny być lokalizowane w odległości zapewniającej ochronę przed niekorzystnym oddziaływaniem dróg – odległość tą należy określać na podstawie natężeń ruchu pojazdów oraz wynikających z tego uciążliwości, w wypadku braku specjalistycznych opracowań zaleca się lokalizować ww. obiekty w odległości od krawędzi jezdni 30 m dla budynków jednokondygnacyjnych i 40 m dla budynków wielokondygnacyjnych,
- wody opadowe z pasa drogowego wymagają wstępnych oczyszczeń w separatorach, zastosowania osadników itp., projektowania systemów odwadniających z odprowadzaniem wód do zbiorników retencyjno-odparowujących, odprowadzeń do cieków naturalnych lub rozsączenia poprzez sprawny drenaż podziemny (projekty modernizacji drogi lub terenów przyległych wymagają odpowiednich opracowań gospodarki wodami opadowymi). Zarząd Dróg Wojewódzkich wymaga też opracowywania w rejonie dróg „programów odwodnienia” wskazujących przebiegi kanałów zbiorczych, określających podstawowe parametry urządzeń odwadniających, zlewnie wód i wskazujące konkretne miejsca odbioru wód z pasa drogowego.

Wszystkie powyższe kierunki działań planistyczno-gospodarczych w zakresie kształtowania systemów transportowych muszą uwzględniać rachunek ekonomiczny i efektywność możliwych do poniesienia nakładów budżetowych lub pozabudżetowych (fundusze rozwojowe itp.) zarówno w aspekcie skutków docelowych jak i efektów krótko etapowych.

Podstawowym problemem w zakresie rozwoju systemu transportowego gminy jest eliminacja konfliktów między ruchem tranzytowym i turystycznym a funkcjami gminy oraz dostosowanie parametrów systemu (standardy, nośności konstrukcji jezdni, stopień bezpieczeństwa itp.) do po-

trzeb gospodarczych gminy. Istotnym zagadnieniem jest docelowa izolacja ruchu na drodze wojewódzkiej od ruchów rolniczych i pieszych w obszarach wsi. Z punktu widzenia gminy zadaniem modernizacji systemu transportowego jest zapewnienie nieograniczonego warunkami klimatycznymi dojazdu do ośrodków zamieszkania i głównych obszarów gospodarczych.

3.8.2. Komunikacja kolejowa

Przez gminę do miasta Łomża przebiega nie zelektryfikowana, trzeciorzędowa, jednotorowa linia kolejowa PKP. Linia ta pełni obecnie wyłącznie funkcje boczniczy towarowej. Torowiska i urządzenia kolejowe są w średnim stanie technicznym. Są one obecnie utrzymywane w minimalnym, niezbędnym zakresie co daje przyszłą możliwość zwiększenia roli i funkcji transportu kolejowego. W niniejszym opracowaniu uznaje się celowość i konieczność adaptacji obecnej funkcji i istniejących obecnie urządzeń kolejowych na terenie gminy.

Zdaniem projektantów należy zabiegać o adaptację ww. linii kolejowej do przyszłych potrzeb gminy i Łomży. Możliwości przywrócenia komunikacji osobowej mogą być związane z tzw. „autobusem kolejowym” tj. lekkim zestawem spalinowym mogącym obsługiwać trasy małej intensywności ruchu przy zachowaniu dużo lepszych parametrów ekonomicznych eksploatacji niż tradycyjne zestawy kolejowe.

3.8.3. Transport ciężki i tranzyt

Teren gminy leży po północnej stronie transeuropejskiego korytarza tranzytowego, drogi nr 8 (Warszawa – Białystok), która będzie dostosowana do klasy „S” i ruchu KR-6 i nacisków 115 KN/oś. Udział ciężkiego tranzytu w ruchu na terenie gminy jest stosunkowo duży i jest związanego z ww. korytarzem oraz ruchem na drogach nr 61 i 63. Drogi te tworzą ciąg równoległy do drogi „Via Baltica” i mogą przejmować część ruchu międzynarodowego. Także ciąg drogi wojewódzkiej nr 677 jest istotnym dla ruchu ciężkiego połączeniem od Warszawy (obwodnica drogi nr 8 Ostrowi Mazowieckiej) poprzez Łomżę do Suwałk. Główne drogi gminy Łomża powinny być dostosowywane do nacisków minimum 100 KN/oś a docelowo do nacisków 115 KN/oś. W rejonie Łomży istnieje potencjalne zapotrzebowanie na funkcje obsługi podróżnych. Funkcja ta jest już obecnie zrealizowana w miejscowości Wygoda i Chojny gdzie są wybudowane stacje paliw, mały motel i obiekty gastronomiczne z parkingami dla samochodów ciężarowych i dla ruchu turystycznego. Obiekt w Chojnach może być odpowiednio do potrzeb rozbudowywany.

Przy modernizacji dróg krajowych i drogi wojewódzkiej nr 677 należy izolować tereny zamieszkania leżące wzdłuż ciągów tranzytowych od ujemnych wpływów komunikacji takich jak nadmierne natężenie hałasu, wibracje i spaliny oraz należy zabezpieczyć ruch pieszy i lokalny od kolizji z ruchem tranzytowym.

3.8.4. Ścieżki rowerowe rekreacyjne

Zakłada się docelową konieczność realizacji systemu wydzielonych ścieżek rowerowych przez wsie, do terenów zieleni i na odcinkach dróg wylotowych z Łomży wszędzie tam gdzie występować będzie ruch rowerowy przy nasilonym ruchu pojazdów samochodowych. Oprócz wydzielonych ścieżek rowerowych projektuje się ciągi rekreacyjne i dalekobieżne ścieżki rowerowe związane z zagospodarowaniem doliny Narwi i okolic Łomży. W szczególności projektuje się ciąg rekreacyjno- rowerowy wzdłuż lewego brzegu Narwi na całym obszarze gminy Łomża.

3.9. Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej

3.9.1. Zaopatrzenie w wodę

Zbiorowymi wodociągami o długości około 134 km, w oparciu o 7 ujęć i stacji wodociągowych na terenie gminy i 2 poza jej terenem, objęte są 40 wsie. Do zwodociągowania pozostała jedynie nieliczna zabudowa kolonijna.

Podstawowym kierunkiem w zakresie zaopatrzenia w wodę jest zapewnienie ciągłości dostawy wody mieszkańcom gminy, o jakości zgodnej z obowiązującymi normami sanitarnymi, w ilości pokrywającej pełne potrzeby poprzez modernizację istniejących ujęć oraz rozbudowę sieci przesyłowej.

Realizacja w/w kierunku na terenie gminy wymagać będzie następujących działań:

- Siemień Nadrzeczny, Podgórze i Bacze Suche,

- wyłączenia z eksploatacji ujęcia i stacji wodociągowej w Starej Łomży Przy Szosie oraz włączenie sieci wodociągowej poprzez pompownię wody do wodociągu grupowego „Siemień” - dokumentacja techniczna w opracowaniu,
- sukcesywną rozbudowę sieci wodociągowej na obszarze całej gminy wraz z postępującym zainwestowaniem terenu.

3.9.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków

Rozwiązanie gospodarki ściekowej oparte na zbiorczym systemie odprowadzenia ścieków posiadają wsie: Mikołajki i Stare Kupiski. Wieś Mikołajki posiada własną oczyszczalnię ścieków, natomiast ścieki sanitarne ze wsi Stare Kupiski są odprowadzane poprzez przepompownię i kanał tłoczny do sieci miejskiej w Łomży. Planowane jest objęcie siecią kanalizacji sanitarnej zabudowy wsi Bożenica i Nowe Kupiski z włączeniem do istniejącej sieci w Starych Kupiskach według opracowanej dokumentacji technicznej z 2001 roku.

Ścieki sanitarne z pozostałego obszaru gminy odprowadzane są głównie do zbiorników bezodpływowych z przeznaczeniem do wywożenia na oczyszczalnię ścieków w Łomży.

Podstawowym kierunkiem w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków jest:

zapewnienie normatywnych standardów cywilizacyjnych w tym zakresie, ograniczenie wielkości odprowadzanych ładunków zanieczyszczeń do wód powierzchniowych.

Realizacja w/w kierunków wymagać będzie wykonania następujących zadań:

- skanalizowanie wsi Bożejewo i Nowe Kupiski z włączeniem do istniejącej sieci w Nowych Kupiskach według opracowanej dokumentacji technicznej,
- objęcie scentralizowanym systemem odprowadzenia ścieków wsi Konarzyce (ze względu na wielkość wsi, zwartość zabudowy oraz lokalizację usług dla ludności) z odprowadzeniem poprzez przepompownię do sieci miejskiej i do oczyszczalni w Łomży,
- objęcie scentralizowanym systemem odprowadzenia ścieków wsi położonych w Łomżyńskim Parku Krajobrazowym Doliny Narwi i jego otulinie (zgodnie z przyjętym w planie zagospodarowania województwa podlaskiego, priorytetem realizacyjnym zbiorczych systemów kanalizacji sanitarnej w obszarach przyrody objętych ochroną lub ich obrzeżach),
- objęcie scentralizowanym systemem odprowadzenia ścieków wsi położonych w strefie ochrony pośredniej ujęcia wody dla Łomży - Podgórze i Giełczyn (zgodnie z przyjętym w planie zagospodarowania województwa podlaskiego, priorytetem realizacyjnym zbiorczych systemów kanalizacji sanitarnej w obszarach położonych w strefie ochrony pośredniej ujęć wody)
- rozwiązanie odprowadzenia ścieków we wszystkich pozostałych wsiach w postaci indywidualnych przyzagrodowych oczyszczalni ścieków.

Na obszarach o zabudowie rozproszonej oraz kolonijnej, gdzie nieracjonalna wydaje się budowa systemów scentralizowanych, należy stosować rozwiązania indywidualne. Nie znaczy to jednak możliwości zastosowania zbiorowego odprowadzenia ścieków, jeżeli pozwolą na to środki finansowe. Podjęcie decyzji dotyczącej budowy oczyszczalni ścieków wymagać będzie dokonania każdorazowo wyznaczenia lokalizacji w trybie planowania przestrzennego. Zbiorniki szczelne bezodpływowe należy traktować jedynie jako rozwiązanie przejściowe.

3.9.3. Zaopatrzenie w gaz

Istniejący system gazociągów wysokiego ciśnienia na terenie naszego województwa pozwala na bezpośrednie zaopatrzenie w gaz przewodowy gminy Łomża. Przez teren gminy przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia stanowiący odgałęzienie w kierunku Łomży o średnicy 200 mm od gazociągu relacji Białystok - Rembelszczyzna o średnicy 250 mm.

Zaopatrzenie w gaz, zarówno miasta i gminy następuje poprzez nowoczesną, wybudowaną w 1996 r., stację redukcyjno-pomiarową I-go stopnia, o wydajności 9-12 tys. m³/d. Sieć gazowa średniego ciśnienia o długości około 3,5 km doprowadzona jest do wsi Stara Łomża Przy Szosie, gdzie jest 40 odbiorców.

Podstawowym kierunkiem w zakresie zaopatrzenia w gaz jest zapewnienie możliwości dostaw gazu ziemnego do wszystkich miejscowości w gminie.

Priorytety zaopatrzenia wsi w gaz przewodowy to:

- miejscowości o największym zadeklarowanym przez mieszkańców zapotrzebowaniu na gaz, w tym położonych najbliżej stacji redukcyjno – pomiarowej i tworzących zwarte ciągi liniowe,
- miejscowości, gdzie przewiduje się duże odbiory gazu na potrzeby ciepłownictwa i urządzeń obiektów komunalnych.

Podstawowym warunkiem budowy nowych gazociągów jest kryterium opłacalności i efektywności inwestycji.

3.9.4. Zaopatrzenie w ciepło

Podstawowe kierunki rozwoju ciepłownictwa to sukcesywne zwiększanie udziału proekologicznych nośników energii zmniejszających zanieczyszczenie środowiska. Ekologizacja nośników energii powinna być wprowadzana w pierwszej kolejności w obiektach użyteczności publicznej takich jak np. szkoły i urzędy.

Główne zadania w zakresie rozwoju ciepłownictwa to:

- zmniejszanie zużycia ciepła poprzez termorenowację budynków o złych warunkach termizolacyjnych, propagowanie stosownych dociepleń budynków i wykorzystywanie nowych rozwiązań w technice grzewczej,
- wprowadzanie nowych rozwiązań technicznych i technologicznych zwiększających efektywność, ułatwiających obsługę i zmniejszających koszty eksploatacji (dotyczy w szczególności sprawności kotłów i ich automatyzacji),
- propagowanie i wykorzystywanie czystych ekologicznie odnawialnych źródeł energii.

3.9.5. Zaopatrzenie w energię elektryczną

Podstawowym kierunkiem rozwoju systemu elektroenergetycznego jest dostarczanie energii elektrycznej odbiorcom o normatywnym standardzie jakościowym i ilościowym oraz dostosowanie systemu do potrzeb odbiorców poprzez wykonanie następujących zadań:

- adaptację istniejących urządzeń elektroenergetycznych: linie napowietrzne 110 kV oraz 15 kV, stacje transformatorowe 15/0,4 kV oraz sieć napowietrzna i kablowa nn, zwracając przy tym uwagę na konieczność zachowania *odpowiednich pasów technologicznych stref ochronnych*¹ od istniejących i projektowanych linii napowietrznych 400 kV,¹ 110 kV i 15 kV do istniejących i projektowanych obiektów kubaturowych,
- budowę linii napowietrznych 110 kV relacji Łomża - Śniadowo, Łomża - Piątnica - Ełk,
- modernizację linii zasilających 15kV Łomża - Nowogród z odgałęzieniem do Jednaczewa, Łomża - Śniadowo, Giełczyn, Kossaki, Podgórze oraz dawnej linii napowietrznej 30kV Łomża- Wygoda - Zambrów,
- modernizację urządzeń elektroenergetycznych we wsi Stara Łomża p/Szosie,
- remont i modernizacja części sieci komunalno - oświetleniowych nn na terenie gminy,
- budowę nowej sieci elektroenergetycznej (SN, stacje transformatorowe 15/0,4kV, linie nn) na terenach przewidzianych do zainwestowania,
- *budowę 23 elektrowni wiatrowych zlokalizowanych w południowej części gminy. Program rozwoju energetyki odnawialnej opartej o wykorzystanie wiatru obejmuje grunty następujących wsi: Dłużniewo, Boguszyce, Mikołajki i Czaplice oraz Andrzejki, Stare Chojny, Jar-nuty i Stare Sierzputy,*²
- *budowę linii napowietrznej 400 kV Narew – Ostrołęka, (docelowo Narew – Łomża 400 kV oraz Łomża – Ostrołęka 2 x 400 kV),*³
- budowę dwutorowej linii elektroenergetycznej 400 kV Ełk-Łomża,

¹ Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łomża uchwalona uchwałą nr XVIII/101/12 Rady Gminy Łomża z dnia 16 maja 2012 r.

² Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łomża uchwalona uchwałą nr XXII/114/12 Rady Gminy Łomża z dnia 10 września 2012 r

³ Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łomża uchwalona uchwałą nr XVIII/101/12 Rady Gminy Łomża z dnia 16 maja 2012 r.

- budowę stacji 400/110 kV „Łomża”.

Zmniejszenie uciążliwości urządzeń systemu elektroenergetycznego dla otoczenia zakłada się poprzez wyznaczenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego odpowiednich pasów technologicznych oraz określenie ich przeznaczenia i warunków zagospodarowania³.

Opracowywane dokumenty planistyczne dotyczące przebiegu linii elektroenergetycznej 400 kV relacji Ełk-Łomża muszą uwzględnić wszystkie skrzyżowania i zbliżenia trasy linii z istniejącymi i projektowanymi elementami infrastruktury technicznej oraz drogami publicznymi przy zachowaniu przepisów odrębnych w tym zakresie. Projekt linii elektroenergetycznej 400 kV Ełk-Łomża musi uwzględniać w szczególności:

- przebieg istniejącej drogi DK 63 (klasy G) oraz projektowanej DK63 (klasy GP),
- parametry techniczno-eksploatacyjne dla powyższych dróg,
- zlokalizowanie słupów w odległości, co najmniej 25 m od krawędzi jezdni drogi krajowej,
- odległość projektowanych słupów linii 400 kV pod krawędzi drogi krajowej powinna być równa co najmniej ich wysokości,
- zakaz lokalizowania urządzeń liniowych, wzdłuż pasów drogowych, poza terenem zabudowy w odległości mniejszej niż 5 metrów od granicy pasa drogowego,
- normatywny kąt skrzyżowania (zbliżony do kąta prostego) planowanej linii z projektowanym przedbiegiem drogi krajowej,
- przecięcie drogi lub usytuowanie wzdłuż drogi w taki sposób, aby nie ograniczała możliwości przebudowy lub remontu drogi,
- odległość przewodów fazowych od nawierzchni jezdni projektowanej i istniejącej DK 63, w miejscach skrzyżowań linii z tą drogą nie powinna być mniejsza niż odległość wysokości skrajni pionowej drogi + 1,0 m.

3.9.6. Gospodarka odpadami

Gmina Łomża posiada nowo wybudowane składowisko odpadów stałych, zlokalizowane w obszarze gminy Śniadowo - wspólne dla dwóch gmin. Jest to obiekt spełniający wymogów sanitarno-ekologicznych określonych dla składowisk odpadów stałych.

Działania w zakresie gospodarki odpadami powinny zmierzać do:

- stworzenie systemu gromadzenia i wywozu odpadów na składowisko, gwarantującego ochronę środowiska przyrodniczego przed zanieczyszczeniem oraz umożliwiającego odzysk (recycling) surowców wtórnych, w drodze selekcji odpadów u ich wytwórców lub na składowisku gminnym, jak również systemu zbytu odzyskanych surowców,
- bezwzględne przestrzegania obowiązujących przepisów odnośnie gromadzenia odpadów na składowiskach, w celu eliminowania uciążliwości i zagrożeń wynikających z jego funkcjonowania.

3.9.7. Telekomunikacja

Dostosowanie systemu telekomunikacyjnego do potrzeb mieszkańców zakłada się poprzez:

- *utrzymanie istniejących urządzeń telekomunikacyjnych w dobrym stanie technicznym,*
- *lokalizację sieci telekomunikacyjnych zarówno w tradycyjnych, jak i w nowych technologiach, w tym budowę, rozbudowę i modernizację infrastruktury światłowodowej,*
- *objęcie terenu gminy zintegrowanym systemem telekomunikacyjnym, połączonym z systemami sieci internetowych: wojewódzkiej i krajowej,*
- *rozwój systemów telekomunikacyjnych i teleinformatycznych (przewodowych i bezprzewodowych), stosownie do wzrostu zapotrzebowania na usługi telekomunikacyjne i teleinformatyczne w gminie i regionie.*
- *dopuszcza się lokalizację inwestycji celu publicznego z zakresu łączności publicznej, jeżeli taka inwestycja jest zgodna z przepisami szczególnymi.¹*

¹ Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łomża uchwalona uchwałą nr XVIII/101/12 Rady Gminy Łomża z dnia 16 maja 2012 r.

3.10. Ochrona przeciwpożarowa i obrona cywilna

W gospodarce przestrzennej gminy należy stosować następujące zasady służące zabezpieczeniu potrzeb obrony cywilnej i ochrony przeciwpożarowej.

W zakresie obrony cywilnej:

- w rejonach budownictwa wielorodzinnego należy przewidzieć rezerwę terenów pod budowlę ochronne (schrony, ukrycia, szczeliny),
- w budynkach przemysłowych, usługowych, użyteczności publicznej, mieszkalno – usługowych i mieszkalnych należy na etapie sporządzania planów realizacyjnych przewidzieć schrony i ukrycia,
- w rejonie budownictwa jednorodzinnego należy przewidywać ukrycia typu II wykonane w budynkach przez mieszkańców we własnym zakresie w okresie podwyższonej gotowości obronnej Państwa,
- bez względu na typ zabudowy należy zarezerwować tereny pod budowę awaryjnych studni wody pitnej (7,5 l na osobę/dobę). Odległość studni od budynków mieszkalnych powinna wynosić najwyżej 800 m,
- istniejące studnie powinny być zabezpieczone przed likwidacją i przystosowane do sprawnego uruchomienia i eksploatacji w sytuacjach kryzysowych,
- oświetlenie zewnętrzne (ulice, zakłady pracy) należy przystosować do zaciemnienia i wygaszenia,
- należy uwzględnić system alarmowania i powiadamiania mieszkańców w wypadku zagrożeń poprzez systemy alarmowe przyjmując promień słyszalności do 300 m,
- układ projektowanych i modernizowanych dróg powinien spełniać następujące warunki:
 - szerokość ulicy powinna umożliwić ewentualne zagruzowanie,
 - powinny być połączenia z traktami przelotowymi zapewniające sprawną ewakuację ludności w okresie zagrożenia,
 - należy wyznaczyć trasy przejazdu dla pojazdów z niebezpiecznymi środkami chemicznymi,
- *wszelkie projektowane na obszarze gminy obiekty o wysokości równej i większej od 50 m npt oraz każdorazowo przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę należy zgłaszać do Sił Powietrznych RP,¹*
- przy opracowaniu miejscowych planów wsi w skali 1:1 000 należy na przedsięwzięcia obrony cywilnej wykonać aneks do planu,
- należy zachować istniejące lub projektowane obiekty obrony cywilnej nie dopuszczając do ich likwidacji,
- wszelkie plany zagospodarowania przestrzennego należy przed ich uchwaleniem uzgadniać z Wydziałem Zarządzania Kryzysowego Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku.

W zakresie ochrony przeciwpożarowej należy:

- dążyć do utrzymania istniejących obiektów Straży Pożarnej,
- w terenach zabudowanych na sieci wodociągowej zabezpieczyć odpowiednią ilość hydrantów do celów ochrony przeciwpożarowej,
- zabezpieczyć drogi pożarowe dla obiektów przemysłowych i usługowych.

3.11. Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu filar ochronny

Na terenie gminy występują złoża kopalin **pospolitych** – kruszywa naturalnego, głównie piaski, piaski kwarcowe, piasek ze żwirem w złożach o statusie (MIDAS Złoża kopalin):

- złoża eksploatowane - Bacze Suche dz. 115, Kupiski Nowe II,
- złoża o zasobach rozpoznanych szczegółowo - Grzymały Szczepankowskie, Kupiski, Kupiski Nowe dz. 970, Podgórze II, Stare Modzele 5, Podgórze III, Kisiółki,

¹ Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łomża uchwalona uchwałą nr XVIII/101/12 Rady Gminy Łomża z dnia 16 maja 2012 r.

- złoża, z których wydobyć zostało zaniechane - Bacze Suche, Kupiski Nowe III, stare Modzele I, Stare Modzele II, Stare Modzele III,
- złoża zagospodarowane – Boguszyce,
- złoża, o których brak danych – Chojny Stare, Gać, Kraska, Podgórze, Stare Modzele, Stare Modzele IV,
- złoża rozpoznane wstępnie – Podgórze,
- udokumentowane złoża kopalin: Kupiski Nowe II, Kupiski Nowe, Kupiski Nowe II dz. 970, Kupiski Nowe III, Stare Modzele I, Stare Modzele II, Stare Modzele III, Stare Modzele IV, Stare Modzele 5, Podgórze, Podgórze II, Bacze Suche dz. 115, Grzymały Szczepankowskie, Podgórze III (część działek nr 32 i 33), Kisiółki (Kisiółki – części działek nr 1/4 i 3/3, Konarzyce – części działek nr 667, 669 i 671, Boguszyce – części działek nr 305/1 i 305/2).

Obszary górnicze o statusie „aktualny” zostały ustanowione w złożach:

Bacze Suche dz. 115,

Bacze Suche

Kupiski Nowe II

Boguszyce Pole A1,

Boguszyce Pole A2.

Dla terenów udokumentowanych złóż kopalin i obszarów górniczych objętych zmianą Studium i wskazanych na rysunku Studium ustala się kierunek zagospodarowania - eksploatacja kopalin.

Zasady zagospodarowania określone zgodnie z przepisami odrębnymi do uwzględnienia m.in. w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i planach zagospodarowania złoża obejmują:

- wyznaczenie pasów ochronnych dla terenów sąsiednich nie objętych eksploatacją zgodnie z przepisami odrębnymi,
- zakaz zabudowy, za wyjątkiem realizacji obiektów kubaturowych, urządzeń komunikacyjnych, urządzeń pomocniczych bezpośrednio związanych z eksploatacją, przetwarzaniem i produkcją kopalin, przy czym obiekty te po zakończeniu eksploatacji powinny zostać usunięte,
- dostosowanie sposobu zagospodarowania terenu do potrzeb prowadzonej działalności i w sposób nie powodujący zagrożenia bezpieczeństwa na terenach sąsiednich,
- wykonanie rekultywacji terenu po wyeksploatowaniu kruszyw w oparciu o ustalony kierunek i warunki przeprowadzenia rekultywacji.

Ponadto zasady obejmują:

- określenie warunków zachowania bezpieczeństwa powszechnego (zagrożenia wodne, osuwiskowe, pożarowe),
- spełnienie wymogów dotyczących ochrony środowiska (optymalna gospodarka złożem).

Ochrona złóż surowców mineralnych będzie polegać na:

- a) prowadzeniu eksploatacji złóż w sposób gospodarczo uzasadniony oraz przy zastosowaniu środków ograniczających szkody w środowisku i maksymalnej ochronie walorów krajo-
brazowych,
- b) racjonalnym gospodarowaniu złóż,
- c) rekultywacji terenów poeksploatacyjnych.

Dla złóż znajdujących się w granicach otuliny Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi (złoża Podgórze II, Stare Modzele ~~III, IV~~, 5) zakres eksploatacji należy ograniczyć do wydobywania 20000m³ rocznie.

Na terenach eksploatacji powierzchniowej i górniczych nie występują zagrożenia osuwiskowe i wodne.

3.12. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji

Rekultywacji wymagają zdegradowane elementy środowiska przyrodniczego:

- wyrobiska poeksploatacyjne (zaniechana eksploatacja) m.in. w miejscowościach Bacze Suche, Stare Modzele.

4. KIERUNKI POLITYKI PLANISTYCZNEJ

4.1. Obszary, dla których sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe

Stosownie do artykułu 13 ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 1999 r. Nr 15, poz. 139, Nr 41, poz. 412 z późniejszymi zmianami) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sporządza się obowiązkowo, gdy:

- ☐ przepisy szczególne tak stanowią (obowiązek przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu przestrzennego powstaje po upływie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie przepisu szczególnego),
- ☐ dla obszaru, na którym przewiduje się realizację programów wojewódzkich służących realizacji ponadlokalnych i regionalnych celów publicznych oraz programów zawierających zadania rządowe służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych (obowiązek przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu powstaje po upływie 3 miesięcy od dnia ustalenia warunków wprowadzenia zadania rządowego lub zadania samorządu województwa do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego),
- ☐ na obszarze gminy przewidywane jest zadanie dla realizacji lokalnych celów publicznych na podstawie uchwały Rady Gminy (z wyjątkiem zadań związanych z budową urządzeń infrastruktury technicznej w granicach pasa drogowego). Zadaniem dla realizacji celów publicznych jest każda działalność państwa lub właściwej jednostki samorządu, gdy wymagane jest ustalenie warunków zabudowy i zagospodarowania terenu i jest w całości lub części finansowana z budżetu państwa lub samorządu,
- ☐ dla obszarów, które mogą być przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową wynikającą z zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej,
- ☐ dla obszarów, dla których sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe ze względu na istniejące uwarunkowania (obowiązek przystąpienia do sporządzenia planu powstaje po upływie dwóch miesięcy od dnia złożenia wniosku o wydanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu),
- ☐ dla obszaru, na którym przewiduje się budowę obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 1.000 2000m² - w gminach o liczbie mieszkańców do 20.000.

4.1. Obszary, dla których obowiązek sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wynika z przepisów szczególnych

W świetle obowiązujących przepisów na terenie gminy Łomża mogą wystąpić obszary, dla których obowiązek ten wynika z:

- ☐ **art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 3.02.1995 roku o ochronie gruntów rolnych i leśnych** (Dz.U. Nr 16 poz. 78 z późniejszymi zmianami), gdzie przeznaczenie gruntów na cele nierolnicze i nieleśne dokonuje się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.
W związku z tym przepisem decyzję o przystąpieniu do sporządzenia planów miejscowych, dla terenów rolnych przeznaczonych pod zabudowę nie związanych z gospodarką rolną lub leśną, należy podejmować każdorazowo po zaistnieniu potrzeb i możliwości w tym zakresie,
- ☐ ~~art. 53 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 roku – Prawo geologiczne i górnicze~~ (Dz.U. Nr 27, poz. 96 z późniejszymi zmianami) dla obszarów (terenów górniczych) związanych z wydobywaniem kopalin pospolitych,
- ☐ **art. 104 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku - Prawo geologiczne i górnicze** (~~t.j. Dz.U. z 2016r., poz. 1131~~) (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 868 z późn. zm.) - jeżeli w wyniku zamierzonej działalności określonej w koncesji przewiduje się istotne skutki dla środowiska dla terenu górniczego bądź jego fragmentu można sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego,
- ☐ **art. 13 a ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 października 1991 r.** (Dz. U. z 2001 roku Nr 99, poz. 1079) - dla parku krajobrazowego sporządza się plan ochrony, który ustanawia wojewoda w drodze rozporządzenia, ustalenia zawarte w tym planie są wiążące dla miej-

scowego planu zagospodarowania przestrzennego i decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Ustanowienie planu ochrony zobowiązuje gminę do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru objętego planem ochrony lub dokonania zmian w obowiązującym planie miejscowym, w terminie jednego roku od dnia wejścia w życie aktu ustanawiającego plan ochrony. Koszt sporządzenia lub zmiany planu miejscowego obciąża budżet państwa.

Wnioski do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego z planu ochrony Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi, dla obszaru położonego w granicach Parku:

- uporządkowanie gospodarki ściekowej, szczególnie w miejscowościach położonych na skraju doliny Narwi. Odprowadzanie nieoczyszczonych ścieków bytowych do wód doliny jest niedopuszczalne i szkodliwe dla przyrody Parku,
- wszystkie formy nowego budownictwa należy lokalizować w obrębie istniejących terenów wiejskiego zainwestowania lub w bezpośrednim ich sąsiedztwie. w przypadku szczególnie uzasadnionych – rozwój Łomży – można dopuścić zabudowę na innych gruntach pod warunkiem że zabudowa nie może mieć charakteru osiedlowego – działki powyżej 2500 m² i w układzie szeregowym,
- dostosowanie nowej zabudowy do architektury regionu (wysokość dwie-trzy kondygnacje (w tym poddasze użytkowe) – u podnóża skarpy dwie kondygnacje, dachy dwuspadowe z pokryciem dachówką ceramiczną lub materiałami dachówkopodobnymi),
- wprowadzenie zakazu pozyskiwania kruszyw naturalnego ze skarp i dna doliny wyznaczają kopalnie udokumentowanych złóż kruszywa,
- wprowadzenie zakazu zasypywania doliny celem poszerzania bądź tworzenia nowych siedlisk pod zabudowę,
- wprowadzenie zakazu lokalizacji ferm bezściółowych i ferm zwierząt futerkowych w strefie zalewowej,
- wprowadzenie zakazu rozlewania gnojowicy, w tym także rolniczego jej wykorzystywania w części zalewowej i krawędziowej obszaru Parku,
- uwzględnienie ustaleń obowiązujących w poszczególnych strefach ochrony konserwatorskiej, archeologicznej, krajobrazowej i przyrodniczej.

4.2. Obszary, dla których sporządzenie planu miejscowego może być obowiązkowe ze względu na istniejące uwarunkowania

Opracowania planów miejscowych dla obszarów leżących w granicach zwartej zabudowy wsi i ewentualnych innych terenów powinny być podejmowane przez władze sukcesywnie, w zależności od pojawiających się potrzeb, (bądź zmiany funkcji) i koniunktury inwestycyjnej.

W celu usprawnienia realizacji w zagospodarowaniu przestrzennym przewiduje się opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy.

W celu uszczegółowienia planu gminy przewiduje się opracowanie miejscowych planów o odpowiednim stopniu uszczegółowienia, umożliwiającego podział geodezyjny na działki budowlane, drogi dojazdowe wraz z rozmieszczeniem urządzeń infrastruktury technicznej występuje dla terenów określonych w „Studium”, jako przeznaczone pod zabudowę produkcyjno-usługową, budownictwo mieszkaniowe i zagrodowe oraz dla obszarów objętych strefą ochrony konserwatorskiej. W pierwszej kolejności należy przystąpić do opracowania we wsiach: Stare Kupiski, Podgórze, Stara Łomża, teren pomiędzy Parkiem a granicą miast Łomża. Problematyka planu powinna obejmować pełny zakres ustaleń przewidziany przez ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym. Rysunki powinny zostać opracowane w skali 1:1000.

Dla obszarów położonych w trzech wyznaczonych strefach dopuszczenia lokalizacji elektrowni wiatrowych miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego oznaczone symbolem P1, P2 i P3 będą sporządzane sukcesywnie w zależności od potrzeb inwestycyjnych i powinny określać:

a) lokalizacje elektrowni wiatrowych, z uwzględnieniem w szczególności:

- *określenia szczegółowych zasad i warunków wynikających z ochrony zabudowy i środowiska przyrodniczego,*

- wymaganych odległości od projektowanej drogi ekspresowej nr 61 wynoszącej minimum 1,5 razy wysokość piasty wirnika od poziomu terenu plus promień wirnika;
- wymaganych odległości od istniejących linii 15 kV tzn. wzdłuż trasy linii wyznaczyć pas techniczny o szerokości 25 m (os. symetrii pasa technicznego wyznaczają słupy linii), w którym w dowolnym stanie pracy siłowni wiatrowej nie może znaleźć się jakiegokolwiek element siłowni wiatrowej (w szczególności łopaty siłowni),
- wymaganych odległości od projektowanej linii 400 kV, dla której przewidziano pas technologiczny o szerokości 70 m (35 m w obie strony od osi linii), wynoszącej nie mniej niż trzykrotna szerokość długości średnicy koła ($3 \times D$) zataczanego przez łopaty turbiny wiatrowej,
- b) zasady obsługi komunikacyjnej (zapewnione wyłącznie z dróg niższej kategorii niż krajowa) oraz zasady infrastruktury technicznej, w tym również wyznaczenie terenu dla realizacji urządzenia elektroenergetycznego umożliwiającego odbiór energii elektrycznej z farm wiatrowych,
- c) ograniczenia w zagospodarowaniu terenów położonych w zasięgu oddziaływania elektrowni wiatrowych, w tym zakazu zabudowy,
- d) zasady i warunki zagospodarowania zgodnie z wymogami określonymi w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Zgodnie z przepisami odrębnymi:

- a) elektrownie należą do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko i wymagają przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć,
- b) obiekty o wysokości równej i większej od 50 m npt każdorazowo przed wydaniem pozwolenia na budowę wymagają zgłoszenia do Szefostwa Służby Ruchu Lotniczego Sił Zbrojnych RP.¹

Niezależnie od wyżej wymienionych obszarów, opracowanie planów miejscowych dla nowych struktur osiedleńczych powinny być podejmowane przez władze sukcesywnie, w zależności od pojawiających się potrzeb i koniunktury inwestycyjnej.

¹ Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łomża uchwalona uchwałą nr XXII/114/12 Rady Gminy Łomża z dnia 10 września 2012 r.

5. ZADANIA DLA REALIZACJI CELÓW PUBLICZNYCH

5.1. Polityka przestrzenna państwa i samorządu województwa

Zgodnie z ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym studium ma określić obszary przewidywane do realizacji zadań i programów wynikających z polityki zawartej w ustaleniach strategii województwa, zawartych w planie zagospodarowania przestrzennego. W planie tym ustala się obszary, na których przewiduje się realizację zadań rządowych oraz samorządu województwa wpisanych do wojewódzkiego rejestru. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa jest obecnie w trakcie opracowania.

Realizacja zamierzeń zawartych w "Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju" (przyjętej przez Sejm 17 listopada i opublikowanej w Monitorze Polskim Nr 26 poz. 432) dokonuje się poprzez programy zawierające zadania rządowe i wojewódzkie. Warunkiem zatwierdzenia tych programów jest zapewnienie środków finansowych.

Zgodnie z art. 61 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym wojewoda sporządza i prowadzi rejestr wojewódzki, w którym zamieszone są zadania rządowe i samorządu województwa.

Umieszczenie zadania rządowego lub zadania samorządu wojewódzkiego w rejestrze wojewódzkim jest podstawą podjęcia negocjacji z Wójtem Gminy w sprawie wprowadzenia zadań do realizacji ponadlokalnych celów publicznych do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

5.2. Zadania i programy

Na terenie gminy występują zadania o charakterze ponadlokalnym i regionalnym:

- ☐ obwodnica miasta Łomży w ciągu drogi wojewódzkiej nr 677,
 - urządzenia melioracyjne i zbiorniki małej retencji,
 - linie 110 kV o kierunku Łomża - Piątnica i Łomża - Śniadowo,
 - linia 400 kV Narew – Ostrołęka (docelowo Narew – Łomża 400 kV oraz Łomża – Ostrołęka 2 x 400 kV),¹
 - dwutorowa linia 400 kV Ełk – Łomża,
 - stacja 400/110 kV „Łomża”,¹
 - gazociąg wysokiego ciśnienia o kierunku do Piątnicy, Śniadowa, Miastkowa i Nowogrodu.

Lista (niezrealizowanych) inwestycji publicznych zgłoszonych do „Strategii rozwoju województwa podlaskiego”:

- adaptacja szkoły na mieszkania wraz z przydomową oczyszczalnią ścieków oraz zmiana ogrzewania na olejowe,
- budowa boisk,
- budowa kanalizacji ścieków w Starej Łomży, Konarzyce i Gielczyn,
- budowa pól namiotowych w Siemieniu i Pniewie,
- budowa punktu kulturalno-oświatowego w Podgórzu (w trakcie realizacji),
- budowa szkoły wraz z zapleczem sportowym w Wygodzie (w trakcie realizacji),
- budowa ścieżki zdrowia w Kupiskach,
- budowa wodociągów, dróg, telefonizacja i oczyszczalni przyzagrodowych na terenie gminy Łomża,
- Dom Dziennego Pobytu w Pniewie,
- Dom Pomocy Społecznej w Gielczynie,
- Korty Tenisowe w Podgórzu i Kupiskach,
- modernizacja gminnego Ośrodka Kultury w Pniewie,
- modernizacja istniejącej sieci drogowej i budowa nowej,
- budowa plaży strzeżonej w Siemieniu nad Narwią,
- remont szkoły i budowa boiska w Czaplicach,
- rozbudowa i modernizacja szkoły i boiska w Konarzycach,

¹ Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łomża uchwalona uchwałą nr XVIII/101/12 Rady Gminy Łomża z dnia 16 maja 2012 r

- rozbudowa sieci gazu średniego ciśnienia i realizacja przyłączy gazowych,
- rozbudowa zaplecza sportowego w szkołach,
- rozwój przedsiębiorczości lokalnej,
- stworzenie korzystnych warunków do inwestowania,
- trasa do narciarstwa biegowego,
- tworzenie instytucji do przechowywania żywności produkowanej w regionie,
- utworzenie parku rekreacyjnego,
- utworzenie Punktu Informacji Turystycznej,
- utworzenie świetlicy socjoterapeutycznej,
- utworzenie Urzędu Skarbowego,
- utworzenie w Gimnazjum gabinetu stomatologicznego i lekarskiego,
- wspieranie gospodarstw produkujących mleko najwyższej jakości,
- wspieranie rolnictwa wiedzą ekspertów,
- utworzenie domów opieki społecznej w Pniewie i Lutostani,
- wyposażenie świetlic OSP.

Zadania ujęte w „Programie wojewódzkim na lata 2001 – 2003”:

W ramach modernizacji systemu transportowego w Obszarze Funkcjonalnym Zachodnim:

- „Przebudowa odcinka drogi wojewódzkiej Nr 677 Łomża - Ostrów Mazowiecka od km 4+285 do km 24+051”, projekt zgłoszony przez Podlaski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Białymstoku.

W ramach rozwoju kultury i dziedzictwa kulturowego:

- „Rewitalizacja zabytkowej zabudowy drewnianej wsi podlaskiej”, projekt zgłoszony przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

W programie znalazły się też zadania w ramach wsparcia bazy ekonomicznej kraju:

- „Utrzymanie i eksploatacja urządzeń melioracji wodnych podstawowych” projekt zgłoszony przez Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku. Zadanie obejmuje teren województwa podlaskiego. Realizacja zadania pozwoli na poprawę warunków produkcji rolnej,
- „Budowa informatycznego systemu wspomagania zarządzania województwem przez administrację samorządową” projekt zgłoszony przez Urząd Marszałkowski. Zadanie obejmuje teren całego województwa i realizacja zapewni elektroniczny system łączności dla jednostek samorządu terytorialnego,
- „Program wspierania restrukturyzacji zatrudnienia na obszarach wiejskich województwa podlaskiego”, projekt zgłoszony przez Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku.

5.3. Zasady współpracy z obszarami sąsiednimi

Współpraca w dziedzinie przedsięwzięć publicznych dotyczyć będzie w szczególności:

- komunikacji w zakresie:
 - utrzymania ciągłości korytarza dla budowy obwodnicy miasta Łomża,
 - ochrony korytarza obwodnicy oraz obecnego przebiegu przed obudowaniem i nowymi włączeniami komunikacyjnymi,
 - utrzymania systemu dróg i jednoczesnych działaniach konserwatorsko - modernizacyjnych na drogach łączących jednostki osadnicze,
- infrastruktury technicznej w zakresie:
elektroenergetyki:
 - utrzymania przebiegu i budowy linii elektroenergetycznych 110 i 15 kV,
 - budowy linii 110 kV od RPZ 1 (na terenie miasta Łomża) w kierunku Piątnicy,
 - budowy dwutorowej linii 400 kV Ełk – Łomża,
 - budowy linii 400 kV Narew – Ostrołęka (docelowo Narew – Łomża 400 kV oraz Łomża – Ostrołęka 2 x 400 kV),

- *budowy stacji 400/110 kV „Łomża”,¹*

zaopatrzenia w gaz: utrzymanie w studiach gmin przebiegu gazociągu wysokiego ciśnienia,

melioracji: utrzymanie ciągłości systemów melioracyjnych.

• ochrony systemu ekologicznego i rozwoju rekreacji w zakresie:

- utrzymania ciągłości korytarzy ekologicznych - dolin rzek i lasów poprzez ich ochronę przed zabudową,

- podejmowanie wspólnych przedsięwzięć rozwojowych w dziedzinie infrastruktury społecznej, budowy szlaków turystycznych i ścieżek rowerowych.

6. UZASADNIENIE ROZWIĄZAŃ PRZYJĘTYCH w zmianie STUDIUM

Gmina Łomża posiada zasobne w kruszywa naturalne warstwy geologiczne. Przepisy ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. Prawo geologiczne i górnicze wymagają ujawnienia w Studium obszarów udokumentowanych złóż kopalin posiadających zatwierdzoną dokumentację geologiczną. Także wydobywanie kopalin ze złóż jest możliwe jeśli nie naruszy sposobu wykorzystania nieruchomości ustalonego w Studium. Eksploatacja kopalin wpisuje się w cele rozwoju gminy w zakresie tworzenia warunków do wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich.

7. SYNTEZA USTALEŃ PROJEKTU zmiany STUDIUM

Dla terenów udokumentowanych złóż kopalin (Kupiski Nowe II, Kupiski Nowe, Kupiski Nowe II dz. 970, Kupiski Nowe III, Stare Modzele I, Stare Modzele II, Stare Modzele III, Stare Modzele IV, Stare Modzele 5, Podgórze, Podgórze II, Bacze Suche dz. 115, Grzymały Szczepankowskie, Podgórze III i Kisiołki) i obszarów górniczych objętych zmianą Studium i wskazanych na rysunku Studium ustala się kierunek zagospodarowania - eksploatacja kopalin.

8. MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

Przy opracowaniu „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Łomża” posłużono się następującymi materiałami źródłowymi:

- Miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego gminy Łomża opracowany przez WBPP w Łomży w 1993 roku,
- Wykaz zabytków i obiektów kulturowych sporządzony przez Wojewódzki Oddział Służby Ochrony Zabytków w Białymstoku - Delegatura w Łomży,
- Przyroda województwa łomżyńskiego pod redakcją Aleksandra W. Sokołowskiego - Łomża, 1997,
- Opracowanie fizjograficzne ogólne dla planu zagospodarowania przestrzennego gminy Łomża opracowane przez "Geoprojekt" Warszawa, 1982,
- Stan środowiska województwa podlaskiego - WIOŚ w Białymstoku 1999 rok,
- Inwentaryzacja złóż surowców mineralnych stałych na terenie województwa łomżyńskiego gmina Łomża,
- Plan urządzenia Gospodarstwa Leśnego Nadleśnictwa Łomża na lata 2000 - 2009,
- Mapy glebowo-rolnicze,
- Program małej retencji w województwie łomżyńskim - Instytut Melioracji i Użytków Zielonych, Falenty, 1997,
- Waloryzacja agroekologiczna obszaru Zielone Płuca Polski - IUNG Puławy, 1994,
- Wyniki Powszechnego Spisu Rolnego z 1996 roku,
- Wykaz gruntów sporządzony przez Starostwo Powiatowe w Łomży,
- Ewidencja obszarów zmeliorowanych Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku,
- Materiały Rejonu Energetycznego w Łomży,
- Materiały Wodociągów Wiejskich Spółka z o.o. w Łomży,
- Dane urzędu statystycznego w Łomży i w Białymstoku,
- Mapa topograficzna gminy w skali 1 : 25 000,
- Wykaz wniosków do studium sporządzony przez Urząd Gminy w Łomży,

¹ Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łomża uchwalona uchwałą nr XVIII/101/12 Rady Gminy Łomża z dnia 16 maja 2012 r

- *Analiza zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy Łomża,*
- *Opracowanie ekofizjograficzne dla strefy dopuszczenia lokalizacji elektrowni wiatrowych¹*

oraz **opracowaniami wyższej rangi:**

- Projekt „Studium Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łomżyńskiego” - opracowany przez WBPP w Łomży w 1998 roku;
- „Strategia rozwoju obszaru funkcjonalnego Zielone Płuca Polski - zapis tezewy” opracowana pod kierunkiem prof. dr hab. Elżbiety Wysockiej w styczniu 1999 roku,
- Koncepcja Krajowej Sieci Ekologicznej ECONET - Polska,
- Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2010 sporządzona przez Zarząd Województwa Podlaskiego w sierpniu 2000 roku wraz z poprzedzającymi materiałami diagnostycznymi.

¹ Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łomża uchwalona uchwałą nr XXII/114/12 Rady Gminy Łomża z dnia 10 września 2012 r.